

W A T S K E B U R T

muziek in de geschiedenisles

Daan Kraemer
Joost van Oort

Beste docenten en studenten,
beste liefhebbers van geschiedenis,

‘Over de muur’ van Klein Orkest, ‘De Bom’ van Doe Maar en natuurlijk ‘Welterusten, mijnheer de president’ van Boudewijn de Groot: het zijn de liedjes die aan geschiedenis op school kleven.

Het zijn de liedjes die wij op school hoorden, de leerling op school hoort, en de voorbeelden die in het lesboek staan. Maar Boudewijn de Groot als spreekbuis van Nederland is inmiddels een halve eeuw geleden.

Er is meer, dachten we.

Want als onze leerlingen de telefoon in het kluisje opbergen streamen ze ondertussen met Bluetooth-oortjes een playlist van zesendertig uur. *The New York Times* berekende dat jongens van 14 jaar en meisjes van 13 jaar het meest ontvankelijk zijn voor nieuwe muziek.

Na een oproep op sociale media deden ruim honderd mensen suggesties voor historische nummers. Ook keken we nog eens goed in onze eigen platenkasten. Zo kwamen we tot een longlist van bijna 600 liedjes over historische thema's.

Daaruit selecteerden we er 100 die goed bruikbaar zijn in de klas. We hielden rekening met drie criteria: de muziek is aansprekend, sluit aan bij het geschiedeniscurriculum op school en biedt didactische mogelijkheden in de les.

Natuurlijk is een overzicht van 100 nummers verre van compleet en hoewel we streefden naar een aansprekende en enigszins evenwichtige representatie, zijn hardere en niet-westerse muziekstijlen in de minderheid. Daarbij waren nummers over feodalisme net zo lastig te vinden als vrouwelijke onderzoekers tijdens de wetenschappelijke revolutie.

De 100 liedjes hebben we hieronder overzichtelijk gerangschikt per tijdvak en onderwerp, compleet met beschrijvingen en lessuggesties.

Je kunt de liedjes zelf luisteren via deze Spotify playlist: [Watskeburt – Muziek in de geschiedenisles](#).

We willen afsluiten met een oproep. Mocht je ideeën hebben om de liedjes toe te passen in de geschiedenisles, nieuwe liedjes tegenkomen met historisch-didactische thematiek of een *good practice* hebben: laat het ons weten.

*‘You might not think it matters now, but what if you are wrong?
You might not think there’s any wisdom in a f#cked up punkrock song.’*

Veel luister en lesgeef plezier!

Daan Kraahmer
Joost van Oort

tijdvak	kenmerkend aspect	artiest/band/componist	titel	jaar	genre	blz
tv01	01. De levenswijze van jagers-verzamelaars.	Amaro Freitas	Sonho Ancestral	2024	jazz	9
tv01	03. Het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen.	Alice Coltrane	Blue Nile	1970	jazz	10
tv01	03. Het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen.	Nikki Giovanni	Ego Tripping	1976	poezië	11
tv01	03. Het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen.	Nas	I Can	2002	hiphop	12
tv02	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat.	Iron Maiden	Alexander the Great	1986	metal	13
tv02	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek...	Boogie Down Productions	Blackman In Effect	1990	hiphop	14
tv02	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek...	Nick Cave & The Bad Seeds	Abbatior Blues / The Lyre of Orpheus	2004	rock	15
tv02	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek...	Caroline Polachek	Billions	2022	pop	16
tv02	06. De groei van het Romeinse imperium waardoor de Grieks-Romeinse cultuur zich in Europa verspreidde.	Bastille	Pompeii	2013	rock	17
tv02	08. De ontwikkeling van het jodendom en het christendom als de eerste monotheïstische godsdiensten.	Meshell Ndegeocello	The Way	1996	soul	18
tv02	08. De ontwikkeling van het jodendom en het christendom als de eerste monotheïstische ...	Lauryn Hill	Final Hour	1998	hiphop	19
tv02	08. De ontwikkeling van het jodendom en het christendom als de eerste monotheïstische ...	Frank Ocean	Bad Religion	2012	pop	20
tv04	15. Het conflict in de christelijke wereld over de vraag of de wereldlijke dan wel de geestelijke macht het primaat behoorde te hebben.	Sabaton	The Last Stand	2016	metal	21
tv05	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.	Neil Young	Cortez the Killer	1975	pop	22
tv05	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.	Iron Maiden	Run to the Hills	1982	metal	23
tv05	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.	Randy Newman	The Great Nations of Europe	1999	pop	24
tv05	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.	Patti Smith	Amerigo	2012	rock	25
tv05	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.	Lupe Fiasco	Unforgivable Youth	2012	hiphop	26
tv05	19. Het veranderde mens- en wereldbeeld van de renaissance en het begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling.	Beyoncé	Renaissance	2022	R&B	27

tijdvak	kenmerkend aspect	artiest/band/componist	titel	jaar	genre	blz
tv05	22. Het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat.	Camerata Trajectina	Merck toch hoe sterck	1626	volkslied	28
tv06	23. Het streven van vorsten naar absolute macht.	The Beatles	Sun King	1969	pop	29
tv06	24. De bijzondere plaats in staatkundig opzicht en de bloei in economisch en cultureel opzicht van de Nederlandse Republiek.	Typhoon	Van de regen naar de zon	2014	hiphop	30
tv06	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie.	Froukje	Goud	2021	pop	31
tv06	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een ...	Billy Bragg	The World Turned Upside Down	1984	punk	32
tv06	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een ...	Vampire Weekend	Hudson	2013	pop	33
tv06	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een ...	The Weather Station	Robber	2020	pop	34
tv07	28. Voortbestaan van het ancien régime met pogingen om het vorstelijk bestuur op eigentijdse verlichte wijze vorm te geven (verlicht absolutisme).	Sophie Straat	Vrijheid, gelijkheid en zusterschap	2023	pop	35
tv07	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.	Neil Young	Southern Man	1970	folk	36
tv07	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën...	Labi Siffre	Saved	1972	soul	37
tv07	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën...	Bob Marley & The Wailers	Slave Driver	1973	reggae	38
tv07	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën...	Jorge Ben	Zumbi	1974	MBP	39
tv07	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën...	Fresku	Is dit alles	2010	hiphop	40
tv07	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën...	Nilüfer Yanya	Just a Western	2024	pop	41
tv07	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.	Jules de Corte	De vogels	1956	cabaret	42
tv07	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten...	Gil Scott-Heron	The Revolution Will Not Be Televised	1971	soul	43
tv07	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten...	Tracy Chapman	Talkin' Bout A Revolution	1988	pop	44
tv07	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten...	Coldplay	Viva La Vida	2008	pop	45
tv07	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten...	Solange	Cranes in the Sky	2016	R&B	46

tijdvak	kenmerkend aspect	artiest/band/componist	titel	jaar	genre	blz
tv07	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten...	A Tribe Called Quest	We The People	2016	hiphop	47
tv08	31. De industriële revolutie die in de westerse landen de basis legde voor een industriële...	Chumbawamba	The Triumph of General Ludd	2003	folk	48
tv08	31. De industriële revolutie die in de westerse landen de basis legde voor een industriële...	Weyes Blood	A Lot's Gonna Change	2019	Pop	49
	32. Discussies over de 'sociale kwestie;.	Bruce Springsteen	Factory	1978	pop	50
tv08	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.	Fela Kuti	Teacher Don't Teach Me Nonsense	1986	afrobeat	51
tv08	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.	Public Enemy	Fight the Power	1990	hiphop	52
tv08	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.	Sinéad O'Connor	Famine	1994	pop	53
tv08	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.	D'Angelo	Africa	2000	soul	54
tv08	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.	Typhoon	Hotel beschaving	2007	hiphop	55
tv08	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.	Curtis Mayfield	Move on Up	1970	soul	56
tv08	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.	PJ Harvey	The Glorious Land	2011	rock	57
tv08	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.	Macklemore & Ryan Lewis	Same Love	2012	pop	58
tv08	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.	Beyoncé	Formation	2016	R&B	59
tv08	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.	Lana del Rey	Hope is a dangerous thing for a woman to have-but I have it	2019	singer-songwriter	60
tv08	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.	Jessie Ware	Free Yourself	2023	disco	61
tv08	35. Voortschrijdende democratisering, met deelname van steeds meer mannen en vrouwen aan het politieke proces.	Charli XCX ft. Lorde	Girl, so confusing	2024	pop	62
tv08	36. De opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme.	Rammstein	Deutschland	2019	rock	63
tv08	36. De opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen...	Goldband + Sophie Straat	Tweede Kamer	2021	pop	64
tv08	36. De opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen...	IJSLAND	Twee schorpioenen	2024	hiphop	65

tijdvak	kenmerkend aspect	artiest/band/componist	titel	jaar	genre	blz
tv09	37. De rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie.	Marcos Valle	Mentira	1973	MBP	66
tv09	37. De rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van...	They Might Be Giants	The Communists have the Music	2018	rock	67
tv09	38. Het in praktijk brengen van totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme.	Manic Street Preachers	If You Tolerate This Your Children Will Be Next	1998	rock	68
tv09	38. Het in praktijk brengen van totalitaire ideologieën communisme en...	Frank Turner	1933	2018	punk	69
tv09	40. Het voeren van twee wereldoorlogen.	Wilco	When The Roses Bloom Again	2012	folk	70
tv09	40. Het voeren van twee wereldoorlogen.	Spinvis	Zonder naam	2024	singer-songwriter	71
tv09	41. Racisme en discriminatie die leidden tot genocide, in het bijzonder op Joden.	BAP	Kristallnaach	1982	rock	72
tv09	43. Verwoestingen op niet eerder vertoonde schaal door massavernietigingswapens en de betrokkenheid van de burgerbevolking bij oorlogvoering.	Anohni	Drone Bomb Me	2015	pop	73
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog.	Bernd Walther	Carpe Diem (Nütze den Tag)	1950	pop	74
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en...	Bob Dylan	Masters of War	1963	folk	75
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en...	Boudewijn de Groot	Welterusten mijnheer de president	1966	folk	76
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en...	Marvin Gaye	What's Going On	1971	soul	77
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en...	David Bowie	Heroes	1977	pop	78
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en...	The Clash	The Call Up	1980	punk	79
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en...	Prince	1999	1982	funk	80
tv10	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en...	Billy Joel	We Didn't Start The Fire	1989	pop	81
tv10	46. De dekolonisatie die een eind maakte aan de westerse hegemonie in de wereld.	Jesse Welles	Slaves	2024	singer-songwriter	82

tijdvak	kenmerkend aspect	artiest/band/componist	titel	jaar	genre	blz
tv10	46. De dekolonisatie die een eind maakte aan de westerse hegemonie in de wereld.	Bad Bunny	Una Velita	2025	Pop	83
tv10	47. De eenwording van Europa	Joost	Europapa	2023	Pop	84
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.	Nina Simone	Mississippi Goddam	1964	jazz	85
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	The Who	My Generation	1965	garage	86
	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Pop Group	We Are All Prostitutes	1979	punk	87
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	BGK	Regering (krijg de tering)	1983	punk	88
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Harry Jekkers	Brief van een Haagse bijstandsmoeder aan hare majesteit	1988	cabaret	89
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Bruce Springsteen	Youngstown	1995	folk	90
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Bad Religion	Kyoto Now!	2002	punk	91
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Pink	Dear Mr. President	2006	pop	92
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Frank Ocean ft Earl Sweatshirt	Super Rich Kids	2012	R&B	93
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Low	Plastic Cup	2013	pop	94
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Kendrick Lamar	Wesley's Theory	2015	hiphop	95
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Father John Misty	Things It Would Have Been Helpful to Know Before the Revolution	2017	singer-songwriter	96
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	The 1975	Love It If We Made It	2018	pop	97
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Froukje	Groter dan ik	2020	pop	98
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Sam Fender	Seventeen Going Under	2021	rock	99

tijdvak	kenmerkend aspect	artiest/band/componist	titel	jaar	genre	blz
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Sef	Kapitaal	2023	hiphop	100
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Billie Eilish	What Was I Made For? (uit Barbie film)	2023	pop	101
tv10	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw...	Macklemore	Hinds Hall	2024	hiphop	102
tv10	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.	Digable Planets	Where I'm From	1993	hiphop	103
tv10	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.	Lange Frans & Baas B	Het Land Van	2005	hiphop	104
tv10	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.	Salah Edin	Het Land Van...	2008	hiphop	105
tv10	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.	Opgezwolle	Made in NL	2008	hiphop	106
tv10	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.	M.I.A.	Borders	2015	pop	107
tv10	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.	Dave	Three Rivers	2021	hiphop	108

Amaro Freitas – Sonho Ancestral (jazz, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van jagers en boeren	01. De levenswijze van jagers-verzamelaars
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Inheemse mensen
beschrijving	
Jazzpianist Amaro Freitas vertrok naar de Amazone om een plaat op te nemen in het regenwoud. In het regenwoud verbleef Freitas bij de Sateré-Mawé, een inheemse groep mensen die leven als jager-verzamelaars, maar dan op een moderne manier, in het nu.	
in de les	
1. Deze muziek kan het gesprek openen over hoe ouderwets / modern inheemse levenswijzen eigenlijk zijn? 2. Welke overeenkomsten en verschillen zijn er te vinden tussen de levenswijzen van de Sateré-Mawé en de jagers en verzamelaars uit tijdvak 1. 3. Het is interessant om deze leefwijzen te bekijken vanuit het perspectief duurzaamheid, ecologie en klimaatverandering.	
tekst en info	https://daankrahmer.nl/amaro-freitas-ode-aan-de-amazonein-zijn-ode-aan-de-amazone-laat-amaro-freitas-zijn-jazz-druppelen-vloeien-en-stromenamaro-freitas-jazzism/
Spotify	https://open.spotify.com/track/3pBCTEgPNW1Pr5dFVCwoYk?si=4528387dc47b4ccb
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=B8PpBb95nWw

Alice Coltrane – Blue Nile (jazz, 1970)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van jagers en boeren	03. Het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
Hindoeïsme	De Nijl Farao Ramakrishna
beschrijving	
Alice Coltrane bracht op dit klassieke jazzalbum een (veelal instrumentale) ode aan mythische figuren uit de eerste stedelijke gemeenschappen, het Hindoeïsme en het oude Egypte. Niet alleen qua thematiek, ook qua geluid klinkt dit album anders van veel Westerse muziek.	
in de les	
1. Het kan interessant zijn om met leerlingen vrije associaties te maken over de beelden die Alice Coltrane met haar muziek oproept (op dit album brengt ze ook odes aan Blue Nile, Turiya & Ramakrishna). 2. Laat (onderbouw)leerlingen een tekening maken over de beelden die dit nummer oproept. 3. Laat leerlingen omschrijven hoe deze (niet-westerse) muziek klinkt, waarbij de leerlingen, bijvoorbeeld, minimaal 150 woorden gebruiken.	
tekst en info	https://en.wikipedia.org/wiki/Ptah,_the_El_Daoud
Spotify	https://open.spotify.com/track/4DVu7YgHVJaeN0C7HNpy2q?si=ee6405253efb40ca
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=jOkBpSluP8

Nikki Giovanni – Ego Tripping (poëzie, 1976)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van jagers en boeren	03. Het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
menselijke oorsprong Afrikaanse geschiedenis	
beschrijving	
Dit gedicht, dat ook uitgebracht is al liedje, gaat over de Afrikaanse diaspora en verhaalt de geschiedenis vol beelden.	
in de les	
1. Wat probeert Nikki Giovanni met dit gedicht te zeggen en hoe gebruikt de dichter geschiedenis in haar poëzie? 2. Bekijken wij de geschiedenis door een (te) westerse bril? 3. Welke rol speelt geschiedenis bij identiteitsvorming zoals in dit gedicht?	
tekst en info	https://genius.com/Nikki-giovanni-ego-tripping-there-may-be-a-reason-annotated
Spotify	https://open.spotify.com/track/6C4wczla7Q305CDRgnsmdf?si=8b11252767d04511
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=1XpdM9ox3O4

Nas – I Can (hiphop, 2002)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van jagers en boeren (en tv2 en tv5-6-7)	03. Het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
slavernij	Rijk van Koesj Alexander de Grote Koninkrijk Mali
beschrijving	
Dit nummer gaat over Afrikaanse geschiedenis. Nas laat (zwarte) kinderen zien dat alles in het leven mogelijk is. In het derde couplet rapt hij trots over de zwarte geschiedenis: Koesj en Egypte. Ook haalt hij het slavernijverleden aan.	
in de les	
1. In hoeverre is het rijk van Koesj een goed voorbeeld van dit kenmerkend aspect? Daarnaast kan dit nummer interessant zijn om te gebruiken bij de volgende vragen: 2. Bekijken wij de geschiedenis door een (te) westerse bril? Dit nummer is goed te gebruiken in combinatie met Boogie Down Productions – Blackman in Effect. 3. Welke rol speelt geschiedenis bij identiteitsvorming?	
tekst en info	https://genius.com/Nas-i-can-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2NPxL1QqPrD1a7OLHjVcAP?si=ac9c774e0d7d4ab2
YouTube	https://youtu.be/RvVfgvHucRY?si=Kh1oTriDVtZdrXVG

Iron Maiden – Alexander the Great (metal, 1986)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Alexander de Grote
beschrijving	
Iron Maiden beschrijft in dit nummer het leven en de veroveringen van Alexander de Grote in grote lijnen. De tekst is grotendeels een opsomming van de veroveringen van Alexander de Grote.	
in de les	
1. In hoeverre klopt de beschrijving? 2. Waarom heeft Iron Maiden voor deze gebeurtenissen gekozen? Welke gebeurtenis vind jij het belangrijkste? 3. Waarom spreekt Alexander de Grote zo tot de verbeelding? → Hoe kijkt Iron Maiden tegen Alexander aan? Waar leggen zij de nadruk op? Welke invloed kennen zij aan Alexander toe?	
tekst en info	https://genius.com/Iron-maiden-alexander-the-great-356-323-bc-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1KwAKPEAk1rRq1egmf7ww9?si=1adb373d8fb84921
YouTube	https://youtu.be/6BH9HvZx3nI?si=JqW2H0X5AtrwSZUz

Boogie Down Productions – Blackman In Effect (hiphop, 1990)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Boogie Down Productions rapt dat de basis voor de westerse wetenschap in Egypte ligt en dat de Grieken dit van hen hebben overgenomen.	
in de les	
1. In hoeverre heeft Boogie Down Productions gelijk met hun bewering? Wat was de invloed van eerdere wetenschap en filosofie op de Grieken? Zie bijvoorbeeld dit kleitablet waar de stelling van Pythagoras op staat, 1000 jaar voordat Pythagoras leefde: https://en.wikipedia.org/wiki/IM_67118#. 2. Bekijken wij de geschiedenis door een (te) westerse bril? Dit nummer is goed te gebruiken in combinatie met Nas – I Can.	
tekst en info	https://genius.com/Boogie-down-productions-blackman-in-effect-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4WGEkZd1COG0FI93iE6j4z?si=2452b51de9024ded
YouTube	https://youtu.be/m5_yVKKGOI?si=4F-cF02XDYQNT9Fe

Nick Cave & The Bad Seeds – The Lyre of Orpheus (rock, 2004)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
Griekse mythologie	Orpheus
beschrijving	
Dit nummer staat op het album <i>Abattoir Blues / The Lyre of Orpheus</i> . Dit is een conceptalbum vol Griekse legendes en historische mythes. In de titel gaat het over Orpheus, de bekende muzikant, dichter en profeet uit de Griekse mythologie.	
in de les	
1. Het is interessant om met leerlingen te kijken hoe Nick Cave, een gevierd liedjesschrijver, historische personages gebruikt om een verhaal te vertellen. Dit conceptalbum zit vol historische figuren. 2. Het kan ook interessant zijn om leerlingen een eigen nummer te laten schrijven, waarbij ze betekenis geven aan historisch mythologische figuren.	
tekst en info	https://genius.com/albums/Nick-cave-and-the-bad-seeds/Abattoir-blues-the-lyre-of-orpheus
Spotify	https://open.spotify.com/track/2TmQl0b24482PI991eqy5l?si=dbfa266a5c354d67
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=pqy9magFBNY&list=PLiN-7mukU_RE6-LmaokFMNhxBjopXjciX

Bastille – Pompeii (rock, 2013)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	06. De groei van het Romeinse imperium waardoor de Grieks-Romeinse cultuur zich in Europa verspreidde.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	De uitbarsting van de Vesuvius in (79 n. Chr.)
beschrijving	
De tekst van Bastille is een gesprek tussen twee inwoners van Pompeii, terwijl zij de as van de Vesuvius naar beneden zien komen. De zanger van Bastille was geïnspireerd door de afdrukken van teruggevonden lichamen die liggen op de manier zoals zij gestorven zijn: https://pompeiiisites.org/en/pompeii-map/analysis/the-casts/ .	
in de les	
1. Waarom zijn plekken als Pompeii zo belangrijk voor onze kennis over het verleden? → leerlingen onderzoek laten doen naar een aspect van Pompeii. 2. Waarom weten we zo weinig over het dagelijkse leven van 'gewone mensen' in het verleden? → inlevingsopdracht: Schrijf zelf een gesprek tussen twee mensen van wie de resten zijn teruggevonden.	
tekst en info	https://genius.com/Bastille-pompeii-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6fNhZRFekBfgW39W3wKARJ?si=52b3be595b524f4d
YouTube	https://youtu.be/F90Cw4l-8NY?si=7IIv4ubWTiXiYbq

Caroline Polacheck – Billions (pop, 2022)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	04. De ontwikkeling van wetenschappelijk denken en het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
Griekse mythologie	Cornucopia
beschrijving	
In Billions vindt de Amerikaanse zangers Caroline Polachek inspiratie in Griekse mythologie, die de zangeres herschrijft totdat het een nieuwe, hedendaagse betekenis krijgt. In een interview met Apple Music zegt Polachek: 'Billions gaat over het wegvallen van alle agenda's en gewoon de prachtige sensualiteit van het bestaan in deze wereld die zo vol overvloed is, en zo vol tegenstrijdigheden en humor. Het is een brutale zeilboottocht door deze gevoelens. Ken je dat gevoel van wanneer je in een auto naar het strand rijdt, dat eerste moment waarop je de hoek omgaat en de oceaan voor je ziet uitspreiden? Dat is hoe ik wilde dat deze muziek zou voelen.'	
in de les	
Dit nummer (en deze videoclip) lenen zich goed voor close-reading en looking. Het kan ingezet worden zoals ook schilderkunst ingezet kan worden, dit nummer is te ontleden als een schilderij, er zitten veel verwijzingen naar klassieke mythologie in.	
tekst en info	https://genius.com/Caroline-polachek-billions-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4JPF8Te7Jo3Aul2vKqrRUV?si=2c8e5d69536f4fad
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=4zEQJrggKgk

Meshell Ndegeocello – The Way (soul, 1996)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	08. De ontwikkeling van het jodendom en het christendom als de eerste monotheïstische godsdiensten.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
christendom emancipatie	
beschrijving	
Meshell Ndegeocello werd geboren in 1968 en is daarmee even oud als de Civil Rights Act van Amerika, die president Johnson tekende na de protesten waar Martin Luther King en Malcolm X het gezicht van waren. Ndegeocello -- wat 'vrij als een vogel' betekent in het Swahili -- verkent in 'The Way' haar opvoeding in de religieuze kerkgemeenschap van haar ouders, die opgroeide in de Amerikaanse samenleving vol segregatie. Het is een confronterende, aanstootgevende tekst voor de één en een bevrijdend verhaal voor de ander. Op de webiste Genius wordt het volgende over het nummer gezegd: 'The first words of Peace Beyond Passion are a provocative interpretation of Jesus's healing of the blind near Jericho. The rest of the song is equally provocative as it probes the ways in which Christianity has been used as a weapon against African Americans.'	
in de les	
1. Dit nummer leent zich goed om verschillende perspectieven inzichtelijk te maken. Zowel vanuit een religieus als een atheïstisch perspectief. 2. Dit nummer is interessant om het gesprek te voeren over de vraag wie er steun haalt uit monotheïstische geloven.	
tekst en info	https://genius.com/Meshell-ndegeocello-the-way-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3txlCxEvBgCBV63B4ednNB?si=6cf81b70b8d6478f
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=XbQOnXGcZI8

Lauryn Hill – Final Hour (hiphop, 1998)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	08. De ontwikkeling van het jodendom en het christendom als de eerste monotheïstische godsdiensten.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
christendom verlossing	
beschrijving	
In dit nummer laat Lauryn Hill zien hoe het christelijk geloof haar houvast geeft in donkere tijden. Hoewel het nummer vooral ingaat op het zware leven in een zwarte achterbuurt, komt de christelijke boodschap van verlossing naar voren. Voor veel leerlingen is het christendom een abstract onderwerp geworden. De tekst van Lauryn Hill maakt dit onderwerp tastbaar. Daardoor wordt het beter begrijpelijk waarom het christendom in de tijd van het Romeinse rijk groeide onder slaven en andere achtergestelde groepen mensen.	
in de les	
Waarom is het christelijk geloof zo belangrijk voor Lauryn Hill? / Welke aantrekkingskracht heeft het christelijk geloof op Lauryn Hill? Wat zegt dit over de aantrekkingskracht van het christendom in het algemeen?	
tekst en info	https://genius.com/Lauryn-hill-final-hour-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7nY3NA1AvORewLU3BU7GNX?si=af09af8b2be840aa
YouTube	https://youtu.be/uVYuWHqOyrw?si=5yTet7UsSbJ2ORXe

Frank Ocean – Bad Religion (pop, 2012)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van Grieken en Romeinen	08. De ontwikkeling van het jodendom en het christendom als de eerste monotheïstische godsdiensten.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
huwelijk	
beschrijving	
In dit droevige nummer reflecteert Frank Ocean op goede en slechte religies. Het nummer lijkt een geïmproviseerde therapiesessie op de achterbank van een taxi. In deze slimme tekst komen tal van visies op religie voorbij, in simpele bewoordingen. Het gaat in op migratie en op homoseksualiteit binnen monotheïstische religies. 'If it brings me to my knees', zingt Frank Ocean, 'it's a bad religion.' Op Reddit is een forum geopend waar mensen praten over de betekenis van deze teksten: https://www.reddit.com/r/FrankOcean/comments/6wy555/can someone explain the lyrics to bad religion/?rdt=61113.	
in de les	
Dit nummer leent zich goed om het gesprek aan te gaan over monotheïstische religies. Het laat verschillende belevingen zien in simpele bewoordingen.	
tekst en info	https://genius.com/Frank-ocean-bad-religion-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2pMPWE7PJH1PizfgGRMnR9?si=57990bea7b154607
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=JMpybtrcCg

Sabaton – The Last Stand (metal, 2016)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van steden en staten	15. Het conflict in de christelijke wereld over de vraag of de wereldlijke dan wel de geestelijke macht het primaat behoorde te hebben.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	de plundering van Rome (1527)
beschrijving	
In het nummer 'The Last Stand' vertelt Sabaton over de Zwitserse Garde tijdens de plundering van Rome in het jaar 1527. Tijdens de oorlog van de Liga van Cognac viel het Habsburgse leger, bestaande uit troepen uit het Heilige Roomse Rijk, Spanje en Lutherse huurlingen onder het bevel van de Constable van Frankrijk, de veronderstelde onschendbare hoofdstad van het Christendom, Rome, aan.	
in de les	
Dit nummer gaat diep in op een gebeurtenis die vaak niet omschreven wordt in het geschiedenisboek. Het laat de complexe machtsverhoudingen tussen kerk en staat zien. Het is interessant om dit nummer te koppelen aan verschillende kenmerkende aspecten uit tijdvak 3 en tijdvak 5.	
tekst en info	https://genius.com/Sabaton-the-last-stand-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0bUgTRe5st6TMbRCEjKezX?si=45f7782210164bb4
YouTube	https://youtu.be/i9BupglHdtM?si=RJrLvrsaHOwOfhYu

Neil Young – Cortez the Killer (pop, 1975)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van ontdekkers en hervormers	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonisatie	Hernan Cortez
beschrijving	
Dit lied is geïnspireerd op de verovering van het Azteekse Rijk door Hernan Cortés in de 16e eeuw. Nadat de gevechten van Cortés met de Azteken zijn beschreven, springt het laatste couplet plotseling naar een first-person perspectief met een verwijzing naar een naamloze vrouw. Young had onlangs zijn relatie met Carrie Snodgrass beëindigd toen het nummer werd opgenomen. Young heeft verklaard dat hij het nummer schreef terwijl hij geschiedenis leerde op de middelbare school in Winnipeg. Het nummer is historisch gezien niet accuraat. Zie bv. https://www.rollingstone.com/music/music-lists/rolling-stone-fact-checks-famous-rock-songs-14523/neil-young-cortez-the-killer-32970/. Young heeft zelf ook aangegeven dat de tekst een combinatie van verbeelding en kennis was.	
in de les	
1. Wie was Hernan Cortez? Hoe was de Azteekse beschaving? 2. Welk beeld over de Europese overzeese expansie geeft dit nummer? 3. In hoeverre is de tekst historisch accuraat? → Opdracht waarbij leerlingen verschillende nummers over de Europese overzeese expansie met elkaar vergelijken op historische juistheid.	
tekst en info	https://genius.com/Neil-young-and-crazy-horse-cortez-the-killer-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3ZPLFD6mbw6hhu3g6S4EGI?si=6c5ef544267e4540
YouTube	https://youtu.be/uX9k9aoX6gk?si=cNDUeNLbpZVAwVgH

Iron Maiden – Run to the Hills (metal, 1982)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van ontdekkers en hervormers	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonisatie	
beschrijving	
Het lied gaat over het conflict dat plaatsvond tussen Europese kolonisten in de Nieuwe Wereld en Indiaanse stammen tijdens de dagen van kolonisatie en latere expansie naar het westen. Het lied is vanuit beide perspectieven geschreven en behandelt het standpunt van de inboorlingen in het eerste couplet en dat van de Europeanen in de rest van het lied. Dit nummer past bij de historische context 'Het Britse rijk'. Zie de stofomschrijving: 'Aanvankelijk bestonden er handelscontacten met de inheemse bevolking. Bloedige oorlogen en geïmporteerde ziekten zorgden er daarna snel voor dat die inheemse bevolking werd gedecimeerd.'	
in de les	
1. Welk beeld over de Europese overzeese expansie geeft dit nummer? 2. In hoeverre is de tekst historisch accuraat? → Opdracht waarbij leerlingen verschillende nummers over de Europese overzeese expansie met elkaar vergelijken op historische juistheid.	
tekst en info	https://genius.com/Iron-maiden-run-to-the-hills-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4Zc7TCHzuNwL0AFBlyLdyr?si=d52341b28a3b43e9
YouTube	https://youtu.be/86URGgqONvA?si=k3y_5-gZ3VETkhrw

Randy Newman – The Great Nations of Europe (pop, 1999)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van ontdekkers en hervormers	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonisatie	
beschrijving	
Dit nummer gaat over de Europese overzeese expansie. In dit lied geeft Newman hier zijn cynische kijk op, waarbij hij vooral aandacht heeft voor de gevolgen voor de inheemse cultuur en natuur.	
in de les	
1. Welk beeld over de Europese overzeese expansie geeft dit nummer? 2. In hoeverre is de tekst historisch accuraat? → Opdracht waarbij leerlingen verschillende nummers over de Europese overzeese expansie met elkaar vergelijken op historische juistheid.	
tekst en info	https://genius.com/Randy-newman-the-great-nations-of-europe-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6smZtBYNISxFKzEmrEtO4T?si=552fbad16ede4680
YouTube	https://youtu.be/Mdg3nOA5ps8?si=3VeMF4OvtSwZz2YQ

Patti Smith – Amerigo (rock, 2012)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van ontdekkers en hervormers	18. Het begin van de Europese overzeese expansie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonisatie	Amerigo Vespucci
beschrijving	
Het lied is gebaseerd op Amerigo Vespucci's overgebleven brieven, vooral de Soderini-brief - zijn beroemde brief aan Piero Soderini ('Uwe Excellentie') uit 1497, waarin hij zijn reizen naar de Nieuwe Wereld beschrijft, en het ontleent zinnen rechtstreeks aan die tekst. Een Engelse vertaling van de brief is hier te vinden. Patti Smith zei over dit nummer: 'De ontdekkingsreizigers hadden deze overmoed en opwinding. Ze gingen de Nieuwe Wereld vinden en de mensen dopen. Toen kwamen ze aan en het was zo puur en mooi dat ze zelf getransformeerd waren.'	
in de les	
1. Welk beeld over de Europese overzeese expansie geeft dit nummer? 2. In hoeverre is de tekst historisch accuraat? → Opdracht waarbij leerlingen verschillende nummers over de Europese overzeese expansie met elkaar vergelijken op historische juistheid. 3. Hoe vertaalt een primaire bron zich naar een songtekst? → Opdracht waarbij leerlingen de originele brief bestuderen.	
tekst en info	https://genius.com/Patti-smith-amerigo-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1tZ4JHHtnELQC3smRlkJ2q?si=4a8c1c91aed54a5c
YouTube	https://youtu.be/UeugllqZlxQ?si=N1FAS0zto8mR4DCJ

Lupe Fiasco – Unforgivable Youth (hiphop, 2012)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van ontdekkers en hervormers (en tv6 t/m 8)	18. Het begin van de Europese overzeese expansie. 29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonisatie	Christoffel Columbus
beschrijving	
In dit nummer beschrijft Lupe een groot deel van de Amerikaanse geschiedenis. Het eerste couplet gaat over hoe Columbus “de Nieuwe Wereld” “ontdekte”. Het tweede couplet gaat over de slavernij die in het land plaatsvond en het geloof in een Manifest Destiny dat zich naar het westen verspreidde. Het laatste couplet speelt in de toekomst. Wetenschappers ontdekken de manier waarop we vroeger in een samenleving leefden, waarbij we dachten dat we tot de hogere klasse behoorden zonder problemen en in vrede leefden terwijl iedereen gelijk was, daarbij de grondwet aanhalend. Daar was volgens Lupe weinig van waar.	
in de les	
1. Welk beeld over de Europese overzeese expansie geeft dit nummer? 2. In hoeverre is de tekst historisch accuraat? → Opdracht waarbij leerlingen verschillende nummers over de Europese overzeese expansie met elkaar vergelijken op historische juistheid.	
tekst en info	https://genius.com/Lupe-fiasco-unforgivable-youth-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6L4gedEcOILuA2nMUNC7Vt?si=d9fb3f70c4dc44f7
YouTube	https://youtu.be/7iOgONARkA0?si=35K-olfMbUV_9IOP

Beyoncé – Renaissance (volledig album, hiphop, 2012)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van ontdekkers en hervormers	19. Het veranderde mens- en wereldbeeld van de renaissance en het begin van een nieuwe wetenschappelijke belangstelling.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
Renaissance	
beschrijving	
Op <i>Renaissance</i> doet Beyoncé een eerbetoon aan de zwarte disco gemeenschap die wat vergeten was in de muziekgeschiedenis. Het is een conceptalbum waarbij Beyoncé het mechanisme van de Italiaanse Renaissance naar het heden haalt. Flarden van het album gingen viral op TikTok.	
in de les	
1. Dit album / flarden van nummers kunnen helpen een abstract meta-concept als 'Renaissance' verklaren voor leerlingen. Via Beyoncé is het wellicht makkelijker voor leerlingen om te begrijpen wat een begrip als Renaissance inhoudt, een term die niet alleen gebruikt wordt tijdens de Italiaanse Renaissance tijdens de zestiende eeuw. 2. Bespreek eens met leerlingen wat zij vinden dat een maatschappelijke Renaissance verdient in deze tijd.	
tekst en info	https://genius.com/albums/Beyonce/Renaissance
Spotify	https://open.spotify.com/album/6FJxoadUE4JNVwWHghBwnb?si=MlrTF7IDSCkXe3FAYyZvng
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=b2xLsCo8zmQ&list=PLzrMYyHmLhGA9MJNeIMOPrciPVTbnk48M

Camerata Trajectina – Merck toch hoe sterck (volkslied, 1626, moderne uitvoering: 2000)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van ontdekkers en hervormers (en tv8 en 9)	22. Het conflict in de Nederlanden dat resulteerde in de stichting van een Nederlandse staat. 36. De opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme. 42. De Duitse bezetting van Nederland.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	geuzen
beschrijving	
'Merck toch hoe sterck' is een van de bekendste Nederlandse geuzenliederen. Het lied werd in 1626 gepubliceerd in het <i>Geuzenliedboek de Nederlandtsche gedenck-clanck</i>. Het is een mooi voorbeeld van literatuur uit de 80-jarige oorlog. Het nummer is ook gebruikt tijdens de Boerenoorlogen en op Radio Oranje tijdens de Tweede Wereldoorlog. Camerata Trajectina ziet zichzelf als 'het muzikale geheugen van Nederland'. Zij hebben enorm veel liedjes uit de 16^e en 17^e eeuw opgenomen. Zie https://www.camerata-trajectina.nl/ voor meer informatie en muziek.	
in de les	
Op welke manier probeerden de opstandelingen de bevolking achter zich te krijgen? Waarom spreekt dit nummer ook in latere eeuwen aan?	
tekst en info	https://nl.wikipedia.org/wiki/Merck_toch_hoe_sterck_(lied)
Spotify	https://open.spotify.com/track/0lllewBF1172d98qMB8J4w?si=6c2cad265da1434e
YouTube	https://youtu.be/rbyWx-Xm0P4?si=-8j9hA_iifiFBkd0

The Beatles – Sun King (pop, 1969)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van regenten en vorsten	23. Het streven van vorsten naar absolute macht.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Lodewijk XIV
beschrijving	
Dit nummer van The Beatles gaat over Lodewijk XIV, de zonnekoning. Het nummer bevat met acht regels weinig tekst. Toch is het nog niet zo makkelijk om uit te leggen wat The Beatles met dit nummer willen zeggen.	
in de les	
Wat willen The Beatles met dit nummer zeggen? En waarom moet iedereen lachen als de machtige zonnekoning Lodewijk XIV als personage in dit liedje voorbij komt? Zie Genius voor een uitleg.	
tekst en info	https://genius.com/The-beatles-sun-king-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4nwKdZID1ht0IDBJ5h2p87?si=26d2e07f58ab4fab
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=6bNMxWGHITl

Typhoon – Van de regen naar de zon (hiphop, 2014)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van regenten en vorsten (en tv10)	24. De bijzondere plaats in staatkundig opzicht en de bloei in economisch en cultureel opzicht van de Nederlandse Republiek. 49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Typhoon vertelt over de Nederlandse trots, maar ook over de misstanden in Nederland: van de Gouden Eeuw tot het immigratiebeleid. In 2015 voerde Typhoon dit nummer op in de ridderzaal bij de viering van 200 jaar koninkrijk der Nederlanden (zie hiervoor de YouTube-link). Dit nummer is goed bruikbaar bij de Gouden Eeuw en bij de historische context 'Nederland 1948-2008' als het gaat over Nederland als gidsland en over migratie.	
in de les	
Hoe kijkt Typhoon tegen de Nederlandse geschiedenis aan? Welke waarden zijn voor Typhoon belangrijk? Hoe kijken leerlingen aan tegen de Nederlandse geschiedenis?	
tekst en info	https://genius.com/Typhoon-van-de-regen-naar-de-zon-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4YipzpTtTn2Qn0iXPm1x5q?si=cb88562628584a46
YouTube	https://youtu.be/NQeOHEQo5nk?si=uovBtf9wsbOwUF_Z

Froukje – Goud (pop, 2021)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van regenten en vorsten (en tv8, 9 en 10)	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie. 31. De industriële revolutie die in de westerse landen de basis legde voor een industriële samenleving. 48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kapitalisme	
beschrijving	
Froukje, die soms de stem van generatie-Z genoemd wordt, bezingt in 'Goud' in eigentijdse bewoordingen de werking van kapitalisme. Het nummer is gebouwd rondom de zin 'Oh ze stikken in de, aarde want ze graven naar goud', wat leest als een soort koloniale denkwijze.	
in de les	
1. Welke parallel zien leerlingen tussen Froukjes visie op het kapitalisme en het kapitalisme uit de 16de (of 18de, 19de of 20ste) eeuw. 2. Wat is de boodschap van Froukje, wat zegt de artiest tussen de regels?	
tekst en info	https://genius.com/Froukje-goud-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2ZBHKjuaz4Ukm9q2evjpKr?si=d6d773bc52be4437
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=xyUp-dB8vtA

Billy Bragg – The world turned upside down (folk/punk, 1984)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van regenten en vorsten	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kapitalisme	Diggerbeweging
beschrijving	
De Diggerbeweging keerde zich in de 17e eeuw tegen de enclosures op het Engelse platteland. In dit nummer worden zij bezongen.	
in de les	
1. Waarom ontstond de Industriële Revolutie in Engeland? 2. Waarom was er verzet tegen het vroege kapitalisme? Dit nummer past goed bij Chumbawamba - The Triumph of General Ludd. Deze lijn is zelfs door te trekken naar moderne bewegingen als Occupy Wall Street.	
tekst en info	https://genius.com/Billy-bragg-the-world-turned-upside-down-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7IBirStriJImSTvPzHByal?si=57d2cc50f1c64e47
YouTube	https://youtu.be/YwQwA_kFxoE?si=yk76J73kLvTqPzb1

Vampire Weekend - Hudson (pop, 2013)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van regenten en vorsten	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonialisme	Henry Hudson
beschrijving	
Vampire Weekends Ezra Koenig schreef dit gedicht / liedje over Henry Hudson (1570 - 1611), een Engelse ontdekkingsreiziger, die in dienst stond van de VOC. Zo'n vijfhonderd jaar later reflecteert Koenig, die net als drie van zijn bandleden in in de buurt van de Hudson Rivier leeft, hoe New York New York is geworden.	
in de les	
1. Dit nummer trekt een krachtige parallel tussen het heden en het verleden en laat zien dat geschiedenis gedocumenteerd wordt in straatbeelden, riviernamen en meer. 2. Dit nummer zit vol historische beeldspraak (zie Genius). Stimuleer leerlingen om deze beelden uit het liedje te halen.	
tekst en info	https://genius.com/Vampire-weekend-hudson-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2qkeodJXQPyrnPLXvUb9MJ?si=f2b9810bc492487c
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=7ReMsZ1OYhg

The Weather Station - Robber (pop, 2020)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van regenten en vorsten	25. Wereldwijde handelscontacten, handelskapitalisme en het begin van een wereldeconomie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonialisme kapitalisme	
beschrijving	
'Robber' van The Weather Station kan gelezen worden als kritiek op een bredere thema's, zoals kapitalisme. De zangeres, die het liedje schreef, probeert Canada's koloniaal verleden bespreekbaar te maken. 'Robber' is een metafoor voor een dief die het kolonialisme propageert. In een interview zegt The Weather Station over dit liedje: 'It's a very strange thing to be the recipient of something that's stolen, which it means to be a non-Indigenous Canadian (...) The first page in the history textbook is: 'People lived here.' And then the next 265 pages are all about the victors—the takers.'	
in de les	
Het is mogelijk om een gesprek met leerlingen te voeren naar aanleiding van de systeemkritiek die in dit nummer aangesneden wordt.	
tekst en info	https://genius.com/The-weather-station-robber-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/57sW7XhinRtf8IL4GwzVGi?si=18451119924b4795
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=OJ9SYLValUI

Sophie Straat – Vrijheid, gelijkheid en zusterschap (pop, 2023)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	28. Voortbestaan van het ancien régime met pogingen om het vorstelijk bestuur op eigentijdse verlichte wijze vorm te geven (verlicht absolutisme). 30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
sociale ongelijkheid	
beschrijving	
Sophie Straat bezingt een in haar ogen ideale wereld van gelijkheid en rechtvaardigheid, maar zoals het refrein zegt 'als ik wakker wordt lijkt het wel de achttiende eeuw. De één heeft niets te zeggen, en de ander veel te veel'.	
in de les	
1. In hoeverre lijken de sociale verhoudingen uit onze eigen tijd nog op die van de achttiende eeuw? 2. Waarom kiest Straat voor het woord zusterschap in plaats van broederschap?	
tekst en info	https://genius.com/Sophie-straat-vrijheid-gelijkheid-zusterschap-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4EIM7QMhQLg8Q28cXqqrUs?si=afa875cf860e4f23
YouTube	https://youtu.be/wRxmo-WI4?si=4rLJa6cWTGu0HRH7

Neil Young – Southern Man (folk, 1970)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties (en tv5, 6 en 8)	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Neil Young schreef dit nummer tegen het einde van het tijdperk van de Amerikaanse Burgerrechtenbeweging. 'Southern Man' is een vernietigende aanval op het racisme dat meer dan 100 jaar na de afschaffing van de slavernij is blijven bestaan in het zuiden van de Verenigde Staten. Toch waarschuwt Young dat er verandering op komst is.	
in de les	
Dit is een vrij eenvoudige liedtekst die toch goed de lange geschiedenis van tot slaafgemaakten, slavernij en segregatie samenvat. Laat leerlingen hier kenmerkende aspecten uit tijdvak 5, 6, 7 en 8 aan koppelen.	
tekst en info	https://genius.com/Neil-young-southern-man-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4Lz33Oi0UQ6SECSxT80Tx2?si=d68335d302a741fd
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=m5FCcDEA6mY

Labi Siffre – Saved (soul, 1972)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
slavernij	
beschrijving	
In het liedje 'Saved' bezingt Labi Siffre zijn familiegeschiedenis. Het liedje maakt op bijna kinderlijke wijze invoelbaar hoe het slavernijverleden door kan werken. 'I am a free man', opent het liedje, 'and my father, he was a slave. I have been broken, but my children will be saved.'	
in de les	
Deze tekst lijkt bijna op de tekst uit een kinderliedje: eenvoudig, invoelbaar en in simpele bewoordingen maakt Siffre een intergenerationele geschiedenis invoelbaar. Dit nummer is uitstekend geschikt om in te leven in de familie van tot slaafgemaakten en om inzichtelijk te maken dat deze geschiedenis lang, maar niet zó lang geleden is.	
tekst en info	https://genius.com/Labi-siffre-saved-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2Sc7BHveG5jN9IzPailnsC?si=3a7a4d4b95ff4c92
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=uMSDbFpNMcU

Bob Marley and the Wailers – Slave Driver (reggae, 1973)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
slavernij	
beschrijving	
Bob Marley groeide op op Jamaica. Marley kijkt door een Jamaicaanse bril naar de geschiedenis van deze voormalige Britse kolonie. De tekst correspondeert niet met het vrolijke, opgewekte en kalme reggae nummer. Dat maakt de impact des te groter. Dit nummer komt van wat wordt gezien als één van Marleys belangrijkste albums, <i>Catch a Fire</i> uit 1973. <i>Catch a Fire</i> betekent 'branden in de hel'; dit is ook de essentiële boodschap van het nummer, waarin Marley duidelijk en onomwonden zijn houding ten opzichte van slavernij en onderdrukking weergeeft.	
in de les	
Wat is de boodschap van Bob Marley over slavenschepen?	
tekst en info	https://genius.com/Bob-marley-and-the-wailers-slave-driver-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1nC5nmylWPNKwaGCsP8ZwS?si=77a00c138db243c8
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=f470knkUgEU

Jorge Ben – Zumbi (Música Popular Brasileira, 1974)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
Slavernij	Zumbi
beschrijving	
Zumbi was een tot slaaf gemaakte die leiding gaf aan een vroege slavenopstand (tussen 1680 en 1695). In dit nummer bezingt de Braziliaanse artiest Jorge Ben een scène op een Afrikaanse slavenmarkt. In het refrein gaat Ben in op Angola, Congo, Benguela, Monjolo, Cabinda, Mina, Quiloa en Rebolla. Meer informatie over Zumbi is hier te vinden: https://en.wikipedia.org/wiki/Zumbi.	
in de les	
1. Het verhaal van Zumbi is een krachtig voorbeeld om de Europese overheersing te illustreren. Het verhaal van Zumbi speelt zich lang af vóór het verhaal van Toussaint Louverture en Anton de Kom en laat daarom zien hoe lang en ingrijpend de koloniale greep van Europa is geweest. 2. Het is interessant om met leerlingen te verkennen welke symbolische waarde de persoon Zumbi heeft voor mensen die nu leven in Brazilië.	
tekst en info	https://genius.com/Genius-english-translations-jorge-ben-jor-zumbi-english-translation-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4SASmOXEaX8c4mK8RSHFJS?si=d7ab23355c9d40e9
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=ge5BZjVVKpQ

Fresku – Is dit alles (hiphop, 2010)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
Slavernij	
beschrijving	
In 'Is dit alles' rapt Fresku over het slavernijverleden, waarbij hij de doorwerking van dit verleden laat doorschemeren. In dit artikel in de NRC vertelt hij er meer over: https://www.nrc.nl/nieuws/2013/06/27/dankzij-de-slavernij-kan-fresku-zichzelf-zijn-1265899-a1011418 .	
in de les	
Hoe kan het slavernijverleden sociaal, cultureel, economisch en politiek doorwerken? Welke weerslag heeft het op individuen?	
tekst en info	https://genius.com/Fresku-is-dit-alles-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7HCj2f7MIUzoX7TT6aAzUQ?si=91ff8b23e3fd49ec
YouTube	https://youtu.be/ZbAyKD6RIIQ?si=CMsQg5MXI4Sk4SqU

Nilüfer Yanya – Just a Western (pop, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	29. Uitbouw van de Europese overheersing, met name in de vorm van plantagekoloniën en de daarmee verbonden trans-Atlantische slavenhandel, en de opkomst van het abolitionisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
plantagekoloniën	
beschrijving	
Dit liedje gaat over Barbados, het eiland waar Nilüfer Yanya (1993) roots heeft. De familie van Nilüfer Yanya is tot slaaf gemaakt geweest. Haar middelste naam, Daniel, is een gegeven naam die in de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw in lichamen gebrandmerkt werd. Deze video is geschoten door haar zus, Molly Daniel. Nilüfers tante, Gloria, heeft over deze geschiedenis een item gemaakt voor de BBC: https://www.bbc.com/news/av/uk-england-bristol-53531747 (een beetje in de stijl van de podcastserie <i>De plantage van onze voorouders</i>).	
in de les	
1. In hoeverre werkt het slavernijverleden door in moderne families, zoals de familie van Nilüfer Yanya? 2. Hoe werkt het slavernijverleden sociaal, cultureel, economisch en politiek door in het heden? 3. Welke impact heeft een familiegeschiedenis waarin een geschiedenis van tot slaaf gemaakte en plantagekoloniën voorkomt?	
tekst en info	https://genius.com/Nilufer-yanya-just-a-western-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/34of90TBvf1ltuoFxUyruy?si=f3b0a7bc656947c8
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=60JoNqfCBxY

Jules de Corte – De vogels (cabaret, 1956)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
revolutie staatsinrichting	
beschrijving	
In dit korte liedje kiest een groep vogels uit hun midden een koning. Deze koning wordt te autoritair en wordt afgezet. Er moet een nieuwe koning gekozen worden.	
in de les	
Dit is een prima intro bij de Franse Revolutie. 1. Wat gebeurt er bij de vogels? Waarom? 2. In hoeverre kun je wat er bij de vogels gebeurt vergelijken met de gebeurtenissen in de Franse revolutie?	
tekst en info	https://genius.com/Jules-de-corte-de-vogels-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2vjk3D6euK4I5LH1JAM691?si=bc573a1db6314002
YouTube	https://youtu.be/lxIHK3ecSdw?si=U2fZytpZ4rjY3Aw1

Gill Scott-Heron – The Revolution Will Not Be Televised (soul, 1971)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
revolutie	
beschrijving	
'The Revolution Will Not Be Televised' is een ritmische jam, die wordt gezien als blauwdruk voor hiphop en rap. Hij zit vol met ideeën over revolutie en over continuïteit en verandering. Het nummer die dient als een wake-up call voor iedereen die dacht dat ze hun vrijheid konden winnen door aan de zijlijn te blijven staan. In een opeenstapeling van uitspraken zegt Scott-Heron dat vrijheid niet bereikt wordt door thuis te zitten en wachten tot de vooruitgang aan komt kloppen. In plaats daarvan zul je sterk, moedig, hoopvol en vooral goed geïnformeerd moeten zijn om uiteindelijk je vrijheid te verdienen.	
in de les	
Dit nummer zit vol ideeën over continuïteit en verandering, over wat het woord vrijheid betekent en hoe revoluties zich voltrekken.	
tekst en info	https://genius.com/Gil-scott-heron-the-revolution-will-not-be-televised-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7ni78VjSlqo2VxiDOahYIV?si=30283a2b1ea44242
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=QnJFhuOWgXg

Tracy Chapman – Talkin’ Bout a Revolution (pop, 1988)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
revolutie	
beschrijving	
‘Talkin’ Bout a Revolution’ is bruikbaar bij bijna iedere revolutie, omdat de tekst eenvoudig en invoelbaar is. Het nummer kreeg veel radio-aandacht in Tunesië tijdens de Tunesische revolutie van 2011. Het nummer werd ook vaak gedraaid tijdens de verkiezingscampagne van senator Bernie Sanders in 2016.	
in de les	
1. Welk beeld geeft Tracy Chapman over revoluties? 2. Welke oorzaken en gevolgen noemt Tracey Chapman voor revoluties? 3. Op welke revoluties uit de geschiedenis kan dit nummer van toepassing zijn?	
tekst en info	https://genius.com/Tracy-chapman-talkin-bout-a-revolution-2015-remastered-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/01mcwKYe1KX65CJWrERzyg?si=7f85f06c21ff46d8
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=Q2wneBVssPc

Coldplay – Viva La Vida (pop, 2008)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Franse Revolutie
beschrijving	
'Viva La Vida' gaat over Lodewijk XVI. Het nummer gaat over de Franse Revolutie die eindigde in de dood van de koning, waardoor de koning zijn hele rijk verloor. Het verhaal is gekoppeld aan de laatste toespraak die de koning in 1793 heeft gegeven. Er zijn twee videoclippen bij dit nummer gemaakt: één waarbij de band speelt voor het beroemde schilderij van Emile Delacroix 'Vrijheid leidt het volk' uit 1830 en één waar zanger Chris Martin een koning is. De titel is een eerbetoon aan Frida Kahlo die één van haar laatste schilderijen dezelfde naam had gegeven. Op de hoes van het album waar dit nummer op staat is het schilderij van Eugène Delacroix ook te zien.	
in de les	
1. Welke verschillen en overeenkomsten zie je tussen de twee videoclippen? 2. Wat zou Lodewijk XVI gedacht hebben over alle gebeurtenissen? Opdracht: laat leerlingen de gedachten van verschillende personen uit de Franse Revolutie beschrijven of laat leerlingen vanuit een ander personage reageren op de tekst van Viva la vida/Lodewijk XVI.	
tekst en info	https://genius.com/Coldplay-viva-la-vida-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3Fcfwhm8oRrBvBZ8KGhtea?si=3883131a74594c99
YouTube	https://youtu.be/dvgZkm1xWPE?si=el8xMVes-76FHoOJ https://youtu.be/1kVxpsi1XQ4?si=7Mgzpn3r_cQTcgbB

Solange – Cranes in the Sky (R&B, 2016)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
institutioneel racisme	Amerikaanse revolutie (1776)
beschrijving	
'Cranes in the Sky' is Solange's poging om pijnlijke gevoelens te vermijden. In een interview met haar zus Beyoncé zegt ze: 'I remember thinking of it as an analogy for my transition—this idea of building up, up, up that was going on in our country at the time, all of this [...] And, eight years later, it's really interesting that now, here we are again, not seeing what's happening in our country, not wanting to put into perspective all of these ugly things that are staring us in the face.'	
in de les	
1. Welke vergelijking maakt Solange tussen haar persoonlijke gevoelens en de maatschappij om haar heen? 2. Welke 'Cranes In the Sky' zijn er in de samenleving van 2025?	
tekst en info	https://genius.com/Solange-cranes-in-the-sky-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/48EjSdYh8wz2gBxxqzrsLe?si=add3d5c3e0744959
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=S0grinhNnOM

A Tribe Called Quest – We The People (hiphop, 2016)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van pruiken en revoluties (en tv10)	30. De democratische revoluties in westerse landen met als gevolg discussies over grondwetten, grondrechten en staatsburgerschap.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Amerikaanse revolutie eerste verkiezing van Donald Trump (2016)
beschrijving	
'We The People', dat verscheen vlak na de eerste verkiezing van Donald Trump, verwijst naar de preambule van de Amerikaanse grondwet die tijdens de Amerikaanse Revolutie werd opgesteld. Toch refereren Q-Tip en A Tribe Called Quest naar een ander soort 'We The People'.	
in de les	
1. Wat verstaan we onder de bevolking van een land? Welke stemmen worden gehoord en welke juist niet? 2. Welke verlichtingsidealen vind je terug in deze songtekst? Welke bekende verlichte denker zou het eens zijn met A Tribe Called Quest?	
tekst en info	https://genius.com/A-tribe-called-quest-we-the-people-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3wUX7HpXS382s1DHTRouVk?si=a5858ea004e04ef2
YouTube	https://youtu.be/vO2Su3erRIA?si=KcTxpZITaMPjGzPk

Chumbawamba – The triumph of general Ludd (folk, 2003)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	31. De industriële revolutie die in de westerse landen de basis legde voor een industriële samenleving.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Luddisme
beschrijving	
De Luddite-beweging van de arbeidersklasse (1811-1817) was een reactie op de sociale veranderingen die het gevolg waren van de industrialisatie. De beweging is vooral bekend om het vernietigen van machines van fabrikanten die niet alleen de bestaansmiddelen van arbeiders bedreigden, maar ook hun traditionele rechten en de structuur van hun gemeenschappen. Dit wordt benadrukt in de voorlaatste strofe van de Triomf van Generaal Ludd, met de zin "Totdat volwaardig werk tegen de ouderwetse prijs is vastgesteld door gewoonte en wet."	
in de les	
1. Wie waren de ludieten? In hoeverre hadden de ludieten gelijk? 2. Voor welke veranderingen zorgde de industrialisatie? 3. Betekent iedere technologische ontwikkeling automatisch vooruitgang? Moet je kritisch blijven kijken naar iedere ontwikkeling?	
tekst en info	https://genius.com/Chumbawamba-the-triumph-of-general-ludd-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7h0SgF39XGyVPSInxW4cue?si=079382b6371c46ab
YouTube	https://youtu.be/BH9kha55VTc?si=40sTybJmnoKEfX6Q

Weyes Blood – A Lot's Gonna Change (pop, 2019)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	31. De industriële revolutie die in de westerse landen de basis legde voor een industriële samenleving.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
klimaatverandering continuïteit en verandering	
beschrijving	
Dit liedje van Weyes Blood komt van een conceptalbum waarbij de zangeres woorden geeft aan de klimaatcrisis. In interviews spreekt Weyes Blood over haar visie op de westerse consumptiemaatschappij die zij, samen met veel klimaatwetenschappers, verantwoordelijk houdt voor klimaatverandering en milieuvervuiling. Weyes Blood zingt over tijdreizen naar een andere tijd. Het nummer gaat over ook het weerstaan van tegenslagen met veerkracht en met de hulp van degenen die volledig van ons houden.	
in de les	
1. Wat is het verband tussen dit liedje en tijdvak 8? 2. Wat is de boodschap van het liedje en wat schrijft Weyes Blood over het verleden?	
tekst en info	https://genius.com/Weyes-blood-a-lots-gonna-change-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/5qspeKX1xBacLJMm2t3Yc0?si=d066d7c973e64635
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=7OrVUk61wHE

Bruce Springsteen – Factory (rock, 1978)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	31. De industriële revolutie die in de westerse landen de basis legde voor een industriële samenleving. 32. Discussie over de 'sociale kwestie'.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
arbeidersklasse	
beschrijving	
Dit intieme nummer gaat over de vader van Bruce Springsteen. Het belicht de strijd van veel mensen in de arbeidersklasse en hoe ze worden behandeld in de "Fabriek". Het laat ook zien hoe dit werkende leven het gezin en de geest kan beïnvloeden.	
in de les	
1. 'Factory' is goed inzetbaar voor lessen over de industriële revolutie en de sociale kwestie. 2. Er valt een verband te leggen tussen toen en nu; tussen de fabrieksarbeiders uit de negentiende eeuw, bijvoorbeeld, en de arbeidsmigranten, zoals de geportretteerd in de VPRO-docuserie 'De Onmisbaren'.	
tekst en info	https://genius.com/Bruce-springsteen-factory-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7M8fNsiycGeQWtAu8NxqvW?si=478da8f31eee4247
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=3YuEJ_XolkM

Fela Kuti – Teacher Don't Teach Me Nonsense (Afrobeat, 1986)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie..
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
klassenverschillen	
beschrijving	
Fela Kuti werd geboren in Nigera, dat destijds nog een Britse kolonie was. Kuti's moeder speelde een belangrijke rol in de geschiedenis van het land als onderwijzer, activiste voor vrouwenrechten. In kolonies, waaronder de Franse, Engelse en Nederlandse koloniën, werd door Europese machthebbers het onderwijs voorgeschreven. In dit liedje stipt Fela Kuti het sterk Eurocentrische onderwijs in Afrika aan. Meer informatie over de moeder van Fela Kuti is hier te vinden: https://en.wikipedia.org/wiki/Funmilayo_Ransome-Kuti.	
in de les	
1. Wat is de boodschap van dit nummer? 2. Naar welke kenmerkende aspecten en begrippen verwijst Fela Kuti?	
tekst en info	https://genius.com/albums/Fela-kuti/Teacher-don-t-teach-me-nonsense
Spotify	https://open.spotify.com/track/4L80U1kqovuniXSn0BuCVJ?si=0ec5fc86d35b4088
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=U-XpFYAIEMk

Public Enemy – Fight the Power (hiphop, 1990)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	32. Discussie over de 'sociale kwestie'.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
klassenverschillen	
beschrijving	
'Fight the power' is één van de meest herkenbare regels in hiphop. Het nummer gaat over de corrupte aard van een regering die alles uit de armen probeert te persen. Dit is een voorbeeld van discussies over de sociale kwestie, zoals dit ook in tijdvak 8 terugkomt. Volgens Public Enemy (interessant om op die naam in te gaan) betekent vechten tegen de macht dus "de man" trotseren die de macht misbruikt, wie dat in een bepaalde situatie ook mag zijn. Het nummer is wereldwijd geciteerd en toegepast door sociale activisten zoals: Wangari Maathai in Kenia, Angeline Jackson in Jamaica en Claudia Jones in Londen.	
in de les	
Laat leerlingen de boodschap uit dit nummer halen en historische voorbeelden zoeken die passen bij het idee van machtsmisbruik door armen mensen uit te persen.	
tekst en info	https://genius.com/Public-enemy-fight-the-power-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1yo16b3u0lptm6Cs7lx4AD?si=52643347383c4b55
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=mmo3HFa2vjg

Sinéad O'Connor – Famine (pop, 1994)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Ierse hongersnood (1845-1850)
beschrijving	
In 'Famine' beweert O'Connor dat de grote hongersnood geen echte hongersnood was, maar dat deze doelbewust door de Britten gecreëerd was. Volgens haar heeft deze Great Famine grote sporen nagelaten in Ierland.	
in de les	
1. In hoeverre kloppen de beweringen die O'Connor in haar tekst doet? 2. In hoeverre is het Britse beleid in Ierland een vorm van kolonialisme/modern imperialisme? 3. Zijn er vergelijkbare situaties in de geschiedenis geweest? 4. Wat is de doorwerking van het verleden in latere tijden?	
tekst en info	https://genius.com/Sinead-oconnor-famine-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/361298vj6RdofeKjHCiD7I?si=4c63e1914a0346b2
YouTube	https://youtu.be/EZIB6MslCAo?si=SrlfKOOhO6jmrpgg

D'Angelo – Africa (soul, 2000)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Dit afsluitende liedje van D'Angelo's album <i>Voodoo</i> is een klein lied, bijna alsof het gezongen wordt voor het slapengaan. Het gaat over afstammen van het Afrikaanse continent. D'Angelo behoort namelijk tot de grote groep African-Americans in Amerika.	
in de les	
Wat betekent Afrika voor de leerling en wat betekent Afrika voor een artiest als D'Angelo?	
tekst en info	https://genius.com/Dangelo-africa-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6FTBZdL2sXXUSBXMwrQTut?si=6a8ce5f54e0b4a6a
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=zF_EQxQftWU

Typhoon – Hotel beschaving (hiphop, 2007)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie..
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kolonialisme	
beschrijving	
In dit nummer staat het hotel symbool voor de wereld en de maatschappij en de ontwikkeling hiervan. De gasten in het hotel symboliseren de verschillende inwoners op de wereld. Typhoon uit voornamelijk kritiek op de westerse samenleving en cultuur.	
in de les	
In Hotel beschaving wordt veel beeldspraak gebruikt. Laat leerlingen alle beeldspraak uit de tekst halen. Wat wil Typhoon duidelijk maken?	
tekst en info	https://genius.com/Typhoon-hotel-beschaving-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/5FVstDdvVcNcj3tguuFo1Z?si=a2b735c98afb45c9
YouTube	https://youtu.be/RbLEYMv9v2E?si=GcrRFU5PlAGFvPNn

PJ Harvey – The Glorious Land (pop, 2010)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	33. De moderne vorm van imperialisme die verband hield met de industrialisatie.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
nationalisme the Commonwealth	
beschrijving	
Het prijswinnende conceptalbum <i>Let England shake</i> van PJ Harvey gaat over de geschiedenis van Engeland / Groot-Brittannië. Harvey durft hier in simpele bewoordingen grote vragen te stellen over de Engelse natiestaat. Dit nummer is dan ook goed inzetbaar voor de historische context Britse Rijk. Volgens de website Genius: 'In "The Glorious Land", Harvey critiques England and decries the myth of it being a benevolent country that cares for the welfare of its people. She criticises its focus on warfare and sending men and women off into violent conflicts, rather than economic activities like agriculture.'	
in de les	
In deze songtekst stelt PJ Harvey veel vragen over de geschiedenis van Groot-Brittannië. Een aantal daarvan zijn interessant om te behandelen tijdens de geschiedenisles over tijdvak 8. How is our glorious country ploughed? How is our glorious country sown? What is the glorious fruit of our land? How is our glorious land bestowed?	
tekst en info	https://genius.com/Pj-harvey-the-glorious-land-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/5eAcmyKEmOkdIEBopUqM4J?si=fc66e7ad74af4ca6
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=YBtOWXNPQ_w

Curtis Mayfield – Move on Up (soul, 1970)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
In dit beroemde nummer bezingt Curtis Mayfield de opkomst van emancipatiebewegingen en het verlangen naar een betere toekomst. De tekst is enigszins open, waardoor het toepasbaar is op allerlei gemarginaliseerde groepen, ook uit tijdvak 8. Curtis' eerste regel is gericht op diegenen die zich onbegrepen en alleen voelen. Hij verzekert deze groepen dat ze hun pad moeten volgen en dat ze uiteindelijk begrepen zullen worden door de groepen om ze heen. Dit nummer is ook gesampled door Kanye West in 'Touch The Sky'.	
in de les	
1. Gebaseerd op dit liedje van Curtis Mayfield is het gesprek met leerlingen te voeren over emancipatie 2. Er is een lijn te trekken van verleden naar heden. Welke mensen kunnen in 2025 steun halen uit dit liedje? 3. Welke interpretatie geeft Kanye West aan dit nummer in Touch The Sky?	
tekst en info	https://genius.com/Curtis-mayfield-move-on-up-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/01gDLZsi0j5fWC28FLPNO8?si=f8f54536b31347b9
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=A9RMr9KuVZo

Macklemore & Ryan Lewis – Same Love (pop, 2010)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Dit liedje is enorm krachtig omdat het klinkt als een kinderliedje en het is geschreven vanuit het perspectief van een scholier. Het gaat ook over de familie (de oom van rapper Macklemore), die queer is. Dit nummer heeft historische significantie. Macklemore schreef 'Same Love' in april 2012 als ondersteuning van het Washington Referendum 74, dat over het legaliseren van het homohuwelijk gaat in de staat Washington. In november van het jaar stemde de staat Washington voor Referendum 74 en werd daarmee een van de eerste staten die het homohuwelijk legaliseerde.	
in de les	
1. Welke stereotype beelden omschrijft Macklemore en in hoeverre zijn deze beelden aanwezig bij ons op school? 2. In hoeverre benadrukken de toon, ritme en video de boodschap van Macklemore & Ryan Lewis?	
tekst en info	https://genius.com/Macklemore-and-ryan-lewis-same-love-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/01uqI4H13Gsd8Lyl1EYd8H?si=81d304b104d94aae
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=hIVBq7_08n0

Beyoncé – Formation (R&B, 2016)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
raciale ongelijkheid feminisme	Black Lives Matter (2016)
beschrijving	
‘Formation’ van Beyoncé werd uitgebracht een dag na wat de 21e verjaardag van Trayvon Martin zou zijn geweest. Het nummer is geschreven vanuit het perspectief van vrouwen die samen (formation) een vuist maken tegen de positie van de Westers-kapitalistische maatschappij. Ze besteedt ook aandacht aan het koloniaal verleden (Louisiana) en de Great Migration.	
in de les	
1. Welke kenmerkende aspecten zitten verweven in dit nummer? 2. In hoeverre benadrukken de toon, ritme en video de boodschap van Beyoncé?	
tekst en info	https://genius.com/Beyonce-formation-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6g0Orsxv6gITJct4cHsRsQ?si=2f6be7387ae04bc9
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=WDZJPJV_bQ

Lana del Rey – Hope is a dangerous thing for a woman to have -but I have it

(singer-songwriter, 2019)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Op dit gevierde album van Lana del Rey verwijst de invloedrijke zangeres naar het literaire werk van Sylvia Plath ('24/07 Sylvia Plath'). Er zit ook reflectie in naar de representatie van vrouwen in de muziekgeschiedenis.	
in de les	
1. Dit is een interessant nummer voor close reading. Waarom is 'hoop' voor een zeer succesvolle en rijke vrouw als Lana Del Rey lastig om te koesteren? 2. Welke parallel is er te zien tussen Lana Del Rey en Sylvia Plath? Wellicht is het interessant om dit liedje te geven samen met een gedicht van Sylvia Plath.	
tekst en info	https://genius.com/Lana-del-rey-hope-is-a-dangerous-thing-for-a-woman-like-me-to-have-but-i-have-it-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0fB77VOZ2FkQeKlv1DuEwp?si=cbfbd209898d421f
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=q1qZZdwtWJ0

Jessie Ware – Free Yourself (disco, 2023)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
emancipatie	
beschrijving	
In dit nummer, dat veelvuldig te horen was tijdens Pride-evenementen, bezingt Jessie Ware vrijheid. Ware roept de vraag op of hard werken 'de bergtop beklimmen' werkelijk tot vrijheid geeft. Of moet je juist bevrijdt worden van carrière maken?	
in de les	
Dit nummer kan het startpunt zijn voor gesprekken over vrijheid, in de context van emancipatiebewegingen. Of groter, want voor welk publiek schrijft Jessie Ware dit liedje eigenlijk?	
tekst en info	https://genius.com/Jessie-ware-free-yourself-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1BXAyGazbybUVNQ0VmGsdI?si=5aea337cf9154809
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=aD7F6M9fsms

Charli XCX ft. Lorde – Girl, so confusing (pop, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	34. De opkomst van emancipatiebewegingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
In de Girl, So Confusing remix bezingen Charli XCX (1992) en Lorde (1996) hun gespannen vriendschap. Het nummer gaat in op onrealistische verwachtingen die de maatschappij nog altijd heeft van vrouwen, een onderwerp waar Charli XCX veel over spreekt, bijvoorbeeld in haar interview uit 2024 met muziekblad Rolling Stone. Lorde gaat in haar couplet in op het ontwikkelingen van eetproblemen en mentale gezondheid. Dit nummer is geschreven in de stijl van een chatberichten, zoals vaak gecommuniceerd wordt op Instagram en WhatsApp. Dit liedje is ook geschikt voor een mentor- of burgerschapsles.	
in de les	
1. Wellicht is dit nummer een interessant vertrekpunt om te discussiëren met leerlingen over de vraag in hoeverre er tussen vrouwen en mannen gelijkheid is anno nu. 2. Dit nummer sluit qua tekst en thematiek aan bij de belevingswereld van jongeren. Misschien kunnen leerlingen een antwoord op het nummer schrijven met een eigen couplet, zoals Lorde ook deed bij Charli.	
tekst en info	https://genius.com/Charli-xcx-and-lorde-girl-so-confusing-featuring-lorde-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2YFhqZvhTpyK13gKXMKV7R?si=3aa17af1ddd447bb
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=0q3K6FPzY18

Rammstein – Deutschland (metal, 2019)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	36. De opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
nationalisme	
beschrijving	
Rammstein bezingt de Duitse geschiedenis en vraagt zich af wat Duitsland/de Duitser is? In de video komt 2000 jaar Duitse geschiedenis voorbij in de vorm van een speelfilm van ruim 9 minuten. We zien vooral de gewelddadige episodes. Van middeleeuwse veldslagen tot de nazitijd, met verwijzingen naar films als <i>Das Leben der Anderen</i> en <i>Schindler's List</i> . Op de video kwam veel kritiek. Zie bv. https://nos.nl/artikel/2278157-nieuwe-single-rammstein-holocaust-exploitatie-of-briljante-duitsland-kritiek .	
in de les	
1. Welke kenmerkende aspecten zie je in de video/tekst terug komen? 2. Mag je de holocaust gebruiken in de kunst?	
tekst en info	https://genius.com/Rammstein-deutschland-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2bPGTMB5sFfYQ2YvSmup0?si=d9337001efba4b7a
YouTube	https://youtu.be/NeQM1c-XCDc?si=LerFqgilsI-q0-x-

Goldband en Sophie Straat – Tweede Kamer (pop, 2021)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	35. Voortschrijdende democratisering, met deelname van steeds meer mannen en vrouwen aan het politieke proces.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
feminisme	
beschrijving	
In het lied zingen de artiesten over de Tweede Kamerverkiezingen en het daarbij stemmen op een vrouw. Het lied diende in 2021 als oproep bij de Tweede Kamerverkiezingen om te stemmen op een vrouw aangezien de artiesten vonden dat er te weinig vrouwen in het wetgevend orgaan zaten. Inspiratie voor het nummer was het initiatief Stem op een Vrouw.	
in de les	
1. In hoeverre is een oproep om te stemmen op een vrouw nodig in deze tijd? 2. Welke verwijten maakt Sophie Straat in haar tekst? Ben je het eens met deze kritiek?	
tekst en info	https://genius.com/Sophie-straat-tweede-kamer-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7wJ9zoDhxK91Pt7RGDcyUI?si=1f6ad2ca9d2a43ec
YouTube	https://youtu.be/0W10_ORUxs0?si=ZtCZ4JxBu1z0a6qf

IJSLAND – Twee schorpioenen (hiphop, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van burgers en stoommachines	36. De opkomst van politiek-maatschappelijke stromingen: liberalisme, nationalisme, socialisme, confessionalisme en feminisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
systemkritiek	
beschrijving	
In dit korte nummer beschrijven Sef en Abel twee schorpioenen in een fles die met elkaar bevechten. Het echte probleem is volgens hen dat de schorpioenen in de fles zitten. Wie heeft dat gedaan? Moeten de schorpioenen zich daar niet tegen keren ipv tegen elkaar? Wat systeemkritiek is wordt zo in ongeveer een minuut duidelijk gemaakt.	
in de les	
1. Wat proberen Sef en Abel te zeggen met het beeld van twee schorpioenen in een fles? → De cartoon uit 2019 van de Australische tekenaar Denis Lushch is hierbij bruikbaar: https://i.redd.it/qtuqzy10r8g61.jpg. 2. In hoeverre past deze tekst bij het marxisme? 3. Welke parallellen kun je trekken met de twee schorpioenen in een fles?	
tekst en info	https://genius.com/Abel-and-sef-2-schorpioenen-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2wa8VAIVNJ0NuZoA6l1OOf?si=392de57d0b2341a3
YouTube	https://youtu.be/AA0ujr_bL-8?si=khZ3vFR3TQiG1bPh

Marcos Valle – Mentira (Música Popular Brasileira, 1973)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	37. De rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie. 38. Het in praktijk brengen van totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Marcos Valle nam 'Mentira' op in een totalitair gecontroleerde Braziliaanse samenleving. In de jaren 1970 was er namelijk een militaire dictatuur in Brazilië en alle liedteksten van alle artiesten werden gecontroleerd door een speciaal departement voor propaganda. Marcos Valle loodste 'Mentira', wat leugen betekent, door het censuur departement van de militaire dictatuur heen. Het album waarop 'Mentira' staat, <i>Previsão do tempo</i>, staat vol geheime aanwijzingen naar de tijdsgeest.	
in de les	
1. Het is interessant om het gesprek aan te gaan over hoe propaganda en censuur werkt. 2. Hoe zouden leerlingen zich opstellen als er een departement voor censuur en propaganda in Nederland zou komen? Voor zijn lessen heeft Daan Kraemer Marcos Valle geïnterviewd. Dit interview is te vinden op https://daankraemer.nl/marcos-valle-ontsnapte-aan-de-censuur-van-een-braziliaanse-dictatuur-muziek-werkt/. De persoonlijke herinneringen van Valle zijn bruikbaar tijdens de les.	
tekst en info	https://genius.com/Marcos-valle-mentira-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/611fDM69jrdLN8bldFcAlb?si=728e60f6d6b14385
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=M6sw2u-3dQ

They might be Giants – The Communists have the Music (rock, 2018)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	37. De rol van moderne propaganda- en communicatiemiddelen en vormen van massaorganisatie. 38. Het in praktijk brengen van totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
propaganda fascisme communisme	
beschrijving	
In dit nummer spreekt They might be Giants over de aantrekkingskracht van het fascisme en het communisme. De band kiest zelf voor het communisme, omdat die de betere muziek zouden hebben. Het is de vraag in hoeverre de band er zelf communistische ideeën op na houdt, alhoewel ze in ieder geval aan de linkerkant van het politieke spectrum zitten.	
in de les	
Op welke manieren maakten totalitaire ideologieën propaganda? → Opdracht voor leerlingen: vergelijk fascistische en communistische propaganda (Italië en Sovjetunie). Welke propaganda spreekt jou het meeste aan/vindt jij het overtuigendst?	
tekst en info	https://genius.com/They-might-be-giants-the-communists-have-the-music-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6a9nYWomTM4hqMJR3YIRPH?si=4bb1d6d250e24ad8
YouTube	https://youtu.be/vvCGZEqk8Ak?si=v4iUn6JOTxNb7ZHP

Manic Street Preachers – If you tolerate this, your children will be next

(rock, 1998)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	38. Het in praktijk brengen van totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Spaanse burgeroorlog (1936-1939)
beschrijving	
Het onderwerp van het nummer is de Spaanse burgeroorlog en het idealisme van vrijwilligers die zich aansloten bij de linkse Internationale Brigades. De titel is gebaseerd op een Republikeinse poster met een foto van een jong kind dat gedood wordt door Nationalistische bommen, waaronder de tekst staat: 'als u dit tolereert zullen uw kinderen volgen'. George Orwells <i>Saluut aan Catalonië</i> en The Clash' 'Spanish Bombs' droegen bij aan de inspiratie. De videoclip begint en eindigt met een radio waarop 'De Internationale' te horen is.	
in de les	
1. Waarom had de Spaanse burgeroorlog zo'n aantrekkingskracht op mensen uit heel Europa? 2. Waarom zijn sommige mensen bereid hun leven op het spel te zetten voor een ideaal? Hoe ver zou jij zelf gaan?	
tekst en info	https://genius.com/Manic-street-preachers-if-you-tolerate-this-your-children-will-be-next-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2VmyLy2HQIkevZYboXHM5O?si=d24791c155ed41c7
YouTube	https://youtu.be/cX8szNPgrEs?si=O86ADLYLMMLkifAZ

Frank Turner – 1933 (punk, 2018)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	38. Het in praktijk brengen van totalitaire ideologieën communisme en fascisme/nationaalsocialisme.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
In dit nummer maakt Turner een vergelijking tussen 1933 en onze eigen tijd. Het nummer dient als waarschuwing. In een interview zei Turner het volgende over dit nummer: '1933 was het jaar dat de nazi's de macht grepen in Duitsland. Uiteraard ben ik me heel bewust van de wet van Goodwin en het idee dat het noemen van de nazi's al snel vermoeiend wordt in een principiële debat. Maar toch leek het een keerpunt te zijn, wat op zichzelf niet per se apocalyptisch leek op dat moment - ik weet niet zeker of iemand in Duitsland in 1933 aan 1945 dacht en toch waren ze onlosmakelijk met elkaar verbonden. Vooral het jaar 2016 voelde voor mij als een belangrijk jaar, het was een bedreigend jaar en het is een nummer dat is geschreven toen we in de zomer van 2016 op tournee waren in de VS, terwijl de verkiezingscampagne gaande was.'	
in de les	
1. In hoeverre kun je verschillende tijdperken met elkaar vergelijken? Hoe zinvol is dat? 2. Wellicht is dit te koppelen aan artikelen, zoals deze: https://www.nrc.nl/nieuws/2024/11/18/ik-was-op-alles-voorbereid-maar-niet-op-een-terugkeer-naar-de-jaren-dertig-zegt-nrc-boegbeeld-folkert-jensma-bij-zijn-pensionering-a4873593	
tekst en info	https://genius.com/Frank-turner-1933-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1PhwjWzUJRNcKBhgVhxG8l?si=a4c8b3e84a4245e1
YouTube	https://youtu.be/QWmnBcNijvo?si=ebDFf6V5zcrjg2PZ

Wilco – When The Roses Bloom Again (folk, 2012)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	40. Het voeren van twee wereldoorlogen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
De tekst voor dit liedje is geschreven door Woody Guthrie. De tekst dateert uit het jaar 1901. Wilco en Billy Bragg hebben er muziek bij gemaakt. Het liedje gaat over de doorwerking van oorlog / het terugblikken op het voeren van oorlog en geweld.	
in de les	
1. Wat is de boodschap van dit nummer? 2. Hoe zal er teruggekeken worden / gereflecteerd worden op de oorlogen die zich nu voltrekken?	
tekst en info	https://genius.com/Billy-bragg-and-wilco-when-the-roses-bloom-again-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2aczN5ldKR3HUFRRz65Sr7?si=743bc011bfc44879
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=iSAfj9BSK6M

Spinvis – Zonder naam (singer-songwriter, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	40. Het voeren van twee wereldoorlogen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
ervaringen van soldaten	
beschrijving	
In 'Zonder naam' beschrijft Spinvis hoe een jongeman opgehitst wordt om de wapens op te nemen en aan het front gedesillusioneerd raakt over de oorlog. Het lied werd aangekondigd als anti-oorlogslied, met meteen een kanttekening hierbij. Spinvis zegt er zelf het volgende over: 'Ik zou het niet zo noemen. Die term is heel pompeus. Iedereen is tegen de oorlog. Eigenlijk is elk lied anti-oorlog, maar het gaat wel over deze tijd. Het huidige geweld is niet te bevatten. Er komen tienduizenden mensen om in Gaza, er sneuvelen tienduizenden mensen in Oekraïne. Dan wordt het te abstract, en dat is gevaarlijk. Daarom heb ik het vertaald naar één individu. Een gewone jongen die danst in de kroeg en wordt beïnvloed door nepnieuws. Hij laat zich meezuigen in de haat. Aan het front komt hij een tegenstander tegen die net zo bang is als hij. Ook een slachtoffer.' Het terugkerende bord spaghetti in het nummer is niet toevallig gekozen. 'Het is de meest gegeten maaltijd in de wereld. Ook in de Tweede Wereldoorlog. Het is universeel en staat symbool voor dat we allemaal hetzelfde willen eten.'	
in de les	
Hoe passen de ervaringen die Spinvis beschrijft bij de ervaringen van soldaten uit de Eerste (en Tweede) Wereldoorlog?	
tekst en info	https://genius.com/Spinvis-zonder-naam-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2L9SjKxjHUPiZ4KRNZsbri?si=98ce907a49454db4
YouTube	https://youtu.be/P64cWocDS2k?si=fXqSyocMVbzOMyDU

BAP – Kristallnacht (rock, 1982)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	41. Racisme en discriminatie die leidden tot genocide, in het bijzonder op Joden.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Kristalnacht (1938)
beschrijving	
Kristallnacht gaat over de pogroms van 1938, de gewelddadige en vernielende acties tegen de Joodse bevolking, destijds in Duitsland, aangemoedigd door de nazi's. Kristallnacht geeft ook weer dat men constant waakzaam moet zijn betreffende uitwassen, omdat het iedere dag weer kan gebeuren. Ze besluiten het nummer daarom ook met: 'Es ist täglich Kristallnacht'.	
in de les	
Welke waarschuwing geeft BAP in dit nummer? / In hoeverre is dit nummer relevant voor onze eigen tijd?	
tekst en info	https://genius.com/Bap-kristallnacht-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2aZsp1KAJLMOaW2socza14?si=7edcf651b10d4ac6
YouTube	https://youtu.be/swRQ_mOQ54w?si=DIF09OmWLBjGEsUZ

Anohni – Drone Bomb Me (pop, 2015)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van wereldoorlogen	43. Verwoestingen op niet eerder vertoonde schaal door massavernietigingswapens en de betrokkenheid van de burgerbevolking bij oorlogvoering.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
In het heftige 'Drone Bomb Me' antwoordt zangers Anohni op een drone oorlog en terrorisme. Deze moderne oorlogsvoering worden in oorlogen volop ingezet, bijvoorbeeld in Oekraïne en Gaza. In de tijd dat Anohni dit liedje schreef werden de drones ingezet om Afghanistan te bombarderen. Dit liedje is geschreven vanuit het perspectief van een meisje uit het Midden-Oosten wiens ouders gedood zijn door een drone-aanval.	
in de les	
Dit nummer kan gebruikt worden om het gesprek te voeren met leerlingen over verwoestingen op niet eerder vertoonde schaal tijdens (meer moderne) oorlogssituaties.	
tekst en info	https://genius.com/Anohni-drone-bomb-me-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6JZfK4Z75nZm3VcZOVrpy0?si=7dacaf4e23954d6a
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=aUEoic7ro_o

Bernd Walther – Carpe Diem (Nütze den Tag) (pop, 1950)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
DDR	
beschrijving	
'Carpe Diem' komt uit 1950. In de net ontstane DDR wordt de bevolking opgeroepen om de handen uit de mouwen te steken.	
in de les	
Op welke manieren probeerden de SED de Oost-Duitse bevolking te overtuigen? Waarom past muziek daar zo goed bij? Vervolgopdracht voor leerlingen: propagandaboodschap uit nummers halen (tekst, zangers). Zie https://open.spotify.com/album/4BGaxNZaKcKypjvamwtGqn?si=r_NutVKQQqWxX_oHUItD3g voor meer DDR-nummers.	
tekst en info	https://lieder-aus-der-ddr.de/carpe-diem/
Spotify	https://open.spotify.com/track/2XScun1hHzPpOAgndUI0Qa?si=1267e9ae27074a34
YouTube	https://youtu.be/oOIXB9jOOml?si=NVAdoSUxye6roijS

Bob Dylan – Masters of war (folk, 1963)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog. 48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
oorlog	
beschrijving	
'Masters of War' is een protestlied geschreven door Bob Dylan in de winter van 1962-63 en verschenen op het album <i>The Freewheelin' Bob Dylan</i>. De melodie is gebaseerd op de folktraditional 'Nottamun Town'. Het nummer is een aanklacht tegen de wapenwedloop in de Koude Oorlog. 'Masters of War' is opmerkelijk omdat het Dylans meest directe, onomwonden aanval was, met duidelijk afgeijnde personages: er is een 'ik' en een 'jij' en die 'jij' heeft het helemaal bij het verkeerde eind; er is geen ruimte voor empathie met de oorlogsmisdadiger.	
in de les	
Op wie heeft Bob Dylan kritiek in dit nummer? Wat is volgens Dylan de aard van oorlogsvoering?	
tekst en info	https://genius.com/Bob-dylan-masters-of-war-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7xVpkVkd1kITzLJEysIR7z?si=ec19b3485c8d47f4
YouTube	https://youtu.be/JEmI_FT4YHU?si=WTioINpAYUsUBEzk

Boudewijn de Groot – Welterusten mijnheer de president (folk, 1966)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog. 48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Vietnamoorlog (1955-1975)
beschrijving	
Is dit het allereerste Nederlandse protestlied? Boudewijn de Groot roept in deze klassieker de Amerikaanse president ter verantwoording vanwege de Vietnamoorlog.	
in de les	
1. Hoe past dit nummer bij de protestgeneratie? 2. Protestnummers zijn van alle tijden. Hoe universeel/relevant is de boodschap van het nummer tegenwoordig? → Opdracht voor leerlingen in combinatie met Pink - Dear Mr. President: Schrijf een protestbrief/-lied aan een door jou gekozen wereldleider.	
tekst en info	https://genius.com/Boudewijn-de-groot-welterusten-mijnheer-de-president-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0qVvIK5SPwG8mf2jGuQLA4?si=e6af90ef747f4dd1
YouTube	https://youtu.be/_5Cmw1NHUig?si=MAewxk1MdBalHITg

Marvin Gaye – What's Going On (soul, 1971)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog. 48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
sociale ongelijkheid	Vietnamoorlog
beschrijving	
Gaye schreef dit nummer toen hij zelf in een depressie zat en er veel spanningen waren in de Amerikaanse samenleving. Gaye was geïnspireerd door de sociale misstanden in de Verenigde Staten, waarbij hij de Watts Riot uit 1965 aanhaalde als een keerpunt in zijn leven waarin hij zich afvroeg: 'Hoe moet ik blijven zingen nu de wereld om me heen explodeert? Liefdesliedjes?' Gaye werd ook beïnvloed door emotionele gesprekken tussen hem en zijn broer Frankie, die was teruggekeerd van drie jaar dienst in de oorlog in Vietnam en de dood van zijn gelijknamige neef, terwijl die in het leger diende. De videoclip laat de situatie in 2019 zien.	
in de les	
1. Welke problemen speelden er in de tijd van Marvin Gaye? 2. In hoeverre spelen de problemen die Gaye aankaart tegenwoordig nog? Kun je tijden met elkaar vergelijken?	
tekst en info	https://genius.com/Marvin-gaye-whats-going-on-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3Um9toULmYFGCpvaIPFw7l?si=075d50f2484c49ae
YouTube	https://youtu.be/o5TmORitlKk?si=ZZGnj9EwtLW-fkOh

David Bowie – Heroes (pop, 1977)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
	Berlijnse Muur
beschrijving	
Dit iconische nummer is geschreven tegen de achtergrond van de Berlijnse Muur. Bowie was in Berlijn waar hij destijds een drietal albums schreef met Brian Eno. Dit nummer zit vol verwijzingen naar Oost- en West-Duitsland.	
in de les	
Dit nummer is goed bruikbaar om het gesprek aan te knopen over Oost- en West-Berlijn.	
tekst en info	https://genius.com/David-bowie-heroes-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7Jh1bpe76CNTCgdgAdBw4Z?si=2088845fcf17484d
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=IXgkuM2NhYI

The Clash – The Call Up (punk, 1980)

tijdvak		kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer		45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog. 48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling		gebeurtenis/persoon
beschrijving		
Dit nummer van The Clash gaat over dienstweigering. Zanger Joe Strummer en de rest van The Clash groeiden op in Engeland, dat al eeuwenlang een traditie kent van vechten “voor koning/koningin en land”. Maar als overtuigde marxist verwerpt Strummer het idee om zijn leven te geven voor een soevereine monarch. Dat legt een interessant dualiteit bloot. Binnen Engeland, dat een kapitalistische ideologie had tijdens de Koude Oorlog, hield deze band (net als bijvoorbeeld Gang of Four) er meer communistische sympathieën op na.		
in de les		
Laat leerlingen dit nummer ontleden aan de hand van het kenmerkend aspect over de Koude Oorlog.		
tekst en info	https://genius.com/The-clash-the-call-up-lyrics	
Spotify	https://open.spotify.com/track/1DVZCooCJVp4DmCteQ5XIM?si=7f562e6cb4254bca	
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=-ScaGjwkg2Y	

Prince – 1999 (funk, 1982)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
nucleaire wapenwedloop	
beschrijving	
In '1999' verwijst Prince naar de wereld van 1982. Hij protesteert tegen nucleaire oorlogvoering en de Koude Oorlog. Eerder refereerde hij ook naar de tijdsgeest op 'Ronnie, Talk to Russia' van het album <i>Controversy</i> . In dit nummer speculeert Prince over het einde van de wereld. '1999' wordt een "doomsday party anthem": feesten alsof er geen morgen meer is, met andere woorden alsof het 1999 is.	
in de les	
Dit nummer past uitstekend bij het gevoel en de tijdsgeest van de nucleaire dreiging rondom de ideologische blokvorming van de Koude Oorlog. Laat leerlingen dit nummer koppelen aan het kenmerkend aspect.	
tekst en info	https://genius.com/Prince-1999-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2H7PHVdQ3mXqEHXcvclTB0?si=94699614484b4b77
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=rblt2EtFfC4

Billy Joel – We Didn't Start the Fire (pop, 1989)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	45. De verdeling van de wereld in twee ideologische blokken in de greep van een wapenwedloop en de daaruit voortvloeiende dreiging van een atoomoorlog. 48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Billy Joel beschrijft de historische gebeurtenissen en personen die tijdens de eerste veertig jaar van zijn leven (1949-1989) hebben plaatsgevonden.	
in de les	
Hoe bepalen we of iets in de geschiedenisboeken moet komen? Waarom blijven sommige gebeurtenissen ons bij en anderen niet? → Opdracht leerlingen: Maak een overzicht van de gebeurtenissen die tijdens jouw eigen leven hebben plaatsgevonden. Wat en wie kies je?	
tekst en info	https://genius.com/Billy-joel-we-didnt-start-the-fire-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3Cx4yrFaX8CeHwBMReOWXI?si=35c08786bd994738
YouTube	https://youtu.be/eFTLKWw542g?si=FOqu-1Y2M1OVkdLm

Jesse Welles – Slaves (singer-songwriter, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	46. De dekolonisatie die een eind maakte aan de westerse hegemonie in de wereld. 48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
moderne slavernij neo-kolonialisme	
beschrijving	
Jesse Welles uit in dit nummer kritiek op westerse bedrijven (en consumenten?) die mensen in andere landen uitbuiten voor grondstoffen en goedkope arbeidskrachten.	
in de les	
1. In hoeverre zijn de koloniale verhoudingen echt verleden tijd? → Laat leerlingen de genoemde voorbeelden onderzoeken. 2. Welke voorbeelden van bedrijven en praktijken kunnen leerlingen zelf geven?	
tekst en info	https://genius.com/Jesse-welles-slaves-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3kE0mCGcfNlbIWpztACi1h?si=8cdab3f6a423499c
YouTube	https://youtu.be/2aVDlpDiT7Q?si=eFBCslQN4IJKdHb

Bad Bunny – Una Velita (pop, 2025)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	46. De dekolonisatie die een eind maakte aan de westerse hegemonie in de wereld.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
neo-kolonialisme	
beschrijving	
Bad Bunny neemt het in zijn Spaanstalige liedjes op voor de inwoners van Puerto Rico, dat een kolonie van Amerika is geweest. Dit nummer is een oproep aan de mensen van Puerto Rico om verder te gaan na de rampen die zijn plaatsvonden, die een groot deel van deze eilanden verwoestte. Op zijn recentste album schrijft Bad Bunny liedjes voor de bevolking van Puerto Rico en probeert hij de geschiedenis van deze plek in het licht te brengen. Zie ook deze recensie in muziektijdschrift OOR: https://oor.nl/albums/debi-tirar-mas-fotos/ .	
in de les	
Het is interessant om met leerlingen te praten over de geschiedenis van Puerto Rico. Het laat ook een andere kant van Amerika zien, met neokolonialisme, iets wat in Nederland grotendeels onbekend is. Bad Bunny is een van de grootste popartiesten ter wereld en veel leerlingen kennen zijn muziek.	
tekst en info	https://genius.com/Bad-bunny-una-velita-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/059qzhNaJb8tsqpdI2bHfF?si=8265ad12688f457f
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=On1mm8vWJ50

Joost – Europapa (pop, 2023)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	47. De eenwording van Europa.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Met dit bekende lied voor het Eurovisie Songfestival brengt Joost een ode aan Europa. Het was een grote hit in 2024.	
in de les	
1. Welke beeld schetst Joost Klein van de eenwording van Europa? Hoe kijken leerlingen hier tegenaan? 2. Welke geschiedenis zit achter deze Europese lidstaten en in welke periode werden deze landen lid van de Europese Unie?	
tekst en info	https://genius.com/Joost-europapa-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0uHrMbMv3c78398plANDqR?si=ee1889a707f1412d
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=gT2wY0DjYGo

Nina Simone – Mississippi Goddam (jazz, 1964)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen. 49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
racisme	moord op Medgar Evers (1963)
beschrijving	
Mississippi Goddam is opgenomen in 1964, tijdens de Civil Rights movement. Het werd in een half uur geschreven en live op het podium opgenomen. Het gaat over de moord op Medgar Evers en een veranderende samenleving.	
in de les	
1. Dit nummer is geschreven in een tijd van ingrijpende maatschappelijke veranderingsprocessen. Toch verwijst Nina Simone naar veranderingen die 'too slow' verlopen. Naar welke veranderingen verwijst Simone? 2. Waar zit de emotionele kracht van dit liedje in? Wat kun je daarvan leren over een krachtig liedje schrijven? Ken je vergelijkbare nummers?	
tekst en info	https://genius.com/Nina-simone-mississippi-goddam-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2UG2WPDBg6tQ8nhi1cqJRP?si=670daf54911147a1
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=LJ25-U3jNWM

The Who – My Generation (rock, 1965)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Dit lied van The Who inspireerde, zoals de titel al zegt, inderdaad een generatie. Zelf zegt gitarist Per Townshend: 'My Generation was very much about trying to find a place in society. I was very, very lost. The band was young then. It was believed that its career would be incredibly brief.'	
in de les	
Dit nummer is een leuk vertrekpunt om met leerlingen te praten over de generatie van toen, in de jaren 1960 en de generatie van nu. Waar kun je de huidige jongeren aan herkennen? Kan er nog gesproken worden over generaties?	
tekst en info	https://genius.com/The-who-my-generation-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2EMmHEhCZSMEM85HTFJvj?si=1f1be71df5e54a74
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=MqJ9K7cPRKk

Pop Group – We Are All Prostitutes (punk, 1979)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
consumptiemaatschappij	
beschrijving	
In dit liedje valt Mark Stewart (frontman van Pop Group) de consumptiemaatschappij en het kapitalisme aan die ten grondslag liggen aan de moderne westerse samenlevingen. Het hoofdthema van dit nummer is: iedereen die genoeg geld gegeven wordt, kan omgekocht worden en toont zich bereid zijn morele principes te laten varen. Stewart schrijft ook over “Consumer fascism”.	
in de les	
Dit idee raakt aan grotere ideeën, zoals “Consumer Fascism en het al dan niet positief bestempelen van de consumptiemaatschappij. Ideaal voor een klassendiscussie.	
tekst en info	https://genius.com/The-pop-group-we-are-all-prostitutes-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7c9zUZP24BFhoM1xhL0ayx?si=460114371b824f5e
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=JnfKcZhbF_k

BGK – Regering (krijg de tering) (punk, 1983)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
punk liberalisme	
beschrijving	
BGK staat voor Balthasar Gerards Kommando. Het is één van de succesvollere Nederlandse punkbands uit de jaren 1980. Maatschappijkritiek was vaak voedingsbodem voor teksten, vooral op zaken die het 'zelf denken, zelf doen', in de weg stonden als godsdienst en religie, oorlogsmultinationals, maar ook drugsgebruik. De tekst van dit nummer was een bron in het eerste tijdvak van het eindexamen havo in 2021.	
in de les	
1. Waarom is BGK een goed voorbeeld van punk? (tekst van het nummer, bandnaam, attitude) 2. Er is tegenwoordig een ware punkrevival aan de gang met bands als Hang Youth en Ploegendienst. Zie ook https://nos.nl/artikel/2470418-punk-is-niet-dood-er-is-weer-veel-om-boos-over-te-zijn. In hoeverre is er thematische overlap tussen de punkbands van eind jaren '70/begin jaren '80 en die van tegenwoordig?	
tekst en info	https://genius.com/Balthasar-gerards-kommando-regering-krijg-de-tering-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/655OvrRy7PvRlIXAh7wgq?si=de31c0d54fd74fd9
YouTube	https://youtu.be/A522T3fxzrw?si=fMLYcUwOHHbcb9b4

Harry Jekkers – Brief van een Haagse bijstandsmoeder aan hare majesteit (cabaret, 1988)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
verzorgingsstaat	
beschrijving	
Harry Jekkers laat een fictieve Haagse vrouw die in de bijstand zit haar financiële moeilijkheden verwoorden.	
in de les	
1. Hoe past dit nummer bij het beleid van de Nederlandse regering in de jaren 1980? 2. Wat vind jij van de verzorgingsstaat/overheidssteun voor hulpbehoevenden? → In combinatie met Sam Fender – Sevneteen going under kun je met leerlingen een mooie discussie voeren over de verzorgingsstaat	
tekst en info	https://genius.com/Harrie-jekkers-brief-van-een-haagse-bijstandsmoeder-aan-hare-majesteit-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3oA12k0Ne22q6Zmpgi5sg5?si=55b34c76803a48d3
YouTube	https://youtu.be/2iaf4QuAj9M?si=P-XkTfd3LVFwhcCO

Bruce Springsteen – Youngstown (folk, 1995)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
verdwijnen industrie	
beschrijving	
Het lied vertelt het verhaal van de opkomst en ondergang van Youngstown, Ohio, vanaf de ontdekking van ijzererts in de buurt in 1803 tot de teloorgang van de staalindustrie in het gebied in de jaren 1970. Springsteen laat een Vietnamveteraan het verhaal vertellen. Hij vertelt hoe Youngstown in de Burgeroorlog de kanonskogels maakte die de Unie hielpen te winnen. Vervolgens bouwde de stad tanks en bommen om latere oorlogen te winnen, zoals de Tweede Wereldoorlog. Ten slotte gingen de jongens van Youngstown vechten in de Koreaanse Oorlog en de Vietnamoorlog. Ondanks de geschiedenis van de stad werden de staalfabrieken in Youngstown gesloten toen het economisch onrendabel werd om ze draaiende te houden, en deden ze dus 'wat Hitler niet kon doen', het verwoesten van de gemeenschap.	
in de les	
1. Welke ontwikkeling beschrijft dit nummer? Zijn daar meer voorbeelden van? 2. Aan welke kenmerkende aspecten kun je dit nummer koppelen?	
tekst en info	https://genius.com/Bruce-springsteen-youngstown-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/4oiTnmTrJNDAsOPgEONYpA?si=c0a186f7d1b6498d
YouTube	https://youtu.be/z-dZYI38CC8?si=rwW8Urr7JKqzIUmV

Bad Religion – Kyoto Now! (punk, 2002)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
klimaatverandering internationale samenwerking	Kyoto-protocol (1997)
beschrijving	
In het in 1997 afgesloten Verdrag van Kyoto werden voor het eerst afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Uiteindelijk werd het verdrag in 2005 geratificeerd. De VS deden niet mee. Dit nummer is een oproep aan de Amerikaanse regering om deel te nemen aan het verdrag.	
in de les	
Waarom is het zo lastig om tot wereldwijde afspraken te komen? Welke belangen spelen er? Leerlingen kunnen dieper op deze vraag ingaan met deze bronnenopdracht: https://inquirygroup.org/history-lessons/kyoto-protocol .	
tekst en info	https://genius.com/Bad-religion-kyoto-now-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0iRNrF89ayDIBFHbpxxXXz?si=c9ca0723242f4f4b
YouTube	https://youtu.be/LzMG5WjXcy0?si=j1IHoe5pertCgCsT

Pink! – Dear mr. President (pop, 2006)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
sociale ongelijkheid	War on Terror (2001-2009)
beschrijving	
In dit nummer uit Pink stevige kritiek op het beleid van de Amerikaanse president George W. Bush, met name op de War on Terror. De live-versie (zie de YouTube-link) is enorm krachtig.	
in de les	
Protestnummers zijn van alle tijden. Hoe universeel/relevant is de boodschap van het nummer tegenwoordig? → Opdracht voor leerlingen in combinatie met Boudewijn de Groot - Welterusten mijnheer de president : Schrijf een protestbrief/-lied aan een door jou gekozen wereldleider.	
tekst en info	https://genius.com/P-nk-dear-mr-president-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6ndF1XQNseMhJGp7wAAILs?si=ac51c8f9aae647a4
YouTube	https://youtu.be/1f8S5u01E0Y?si=_yR0JYpJou6C2aoC

Frank Ocean ft. Earl Sweatshirt – Super Rich Kids (R&B, 2012)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Dit is een thema dat Frank Ocean op het 2012 album <i>Channel ORANGE</i> vaker bezingt (zoals in “Sweet Life” en “Lost”). ‘Super Rich Kids’ gaat over de allerrijksten en schetst een wat schrijnend, droevig en hopeloos beeld over rijk zijn. Het nummer gaat dieper in op hoe een leven vol materiële waarde iemand nooit kan vullen met liefde en geluk. In het laatste couplet valt (of springt) het personage dat Frank belichaamt van het dak waarop hij zijn dag begon.	
in de les	
Dit nummer biedt mooie aanknopingspunten met leerlingen die als levensdoel 'rijk worden' gesteld hebben. Dit blaast de eeuwenoude filosofische discussie 'maakt geld gelukkig?' nieuw leven in.	
tekst en info	https://genius.com/Frank-ocean-super-rich-kids-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0725YWm6Z0TpZ6wrNk64Eb?si=509060fa3e314880
YouTube	https://youtu.be/0XCQNpjWmRE?si=Q6LinPF166CKFR4b

Low – Plastic Cup (pop, 2013)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
milieuvervuiling	
beschrijving	
In het eenvoudige Plastic Cup fantaseert Low over een plastic bekertje dat lang na het overlijden van de bandleden doorzwerft op aarde. Low zingt: "They'll probably dig it up a thousand years from now. And how / They'll probably wonder what the hell we used it for. And more"	
in de les	
Dit liedje maakt op een eenvoudige manier duidelijk waar duurzaamheid en klimaatverandering over gaan.	
tekst en info	https://genius.com/Low-plastic-cup-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/3VaF5aDHjdn814eFLRA6Ci?si=06fccfdb6f554acf
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=QfNLtUUEiGI

Kendrick Lamar – Wesley’s Theory (hiphop, 2015)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kapitalisme consumptiemaatschappij	
beschrijving	
'Wesley's Theory' opent het album <i>To Pimp A Butterfly</i> en zet de toon door te beschrijven hoe institutioneel racisme werkt in Amerikaanse overheidsinstellingen en hoe dit ongelijkheid in stand houdt door gemarginaliseerde mensen uit te buiten voor winst. In het eerste couplet reflecteert Kendrick op zijn jeugd waarin hij omschrijft misleid te zijn door geld, terwijl het perspectief in het tweede couplet uitgaat van "Uncle Sam" die probeert te charmeren.	
in de les	
1. Dit nummer zit vol ideeën over kapitalisme, commercie, en kritiek op de consumptiemaatschappij. 2. Naar welke kenmerkende aspecten en historische begrippen verwijst Kendrick Lamar in dit liedje?	
tekst en info	https://genius.com/Kendrick-lamar-wesleys-theory-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7Ks4VCY1wFebnOdJrM13t6?si=11be17fa3870433c
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=l9fN-8NjrvI

Father John Misty – Things It Would Have Been Helpful to Know Before the Revolution

(singer-songwriter, 2017)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
klimaatverandering	
beschrijving	
In Things It Would Have Been Helpful to Know Before the Revolution gaat Josh Tillman van Father John Misty in op een klimaatramp. In het nummer beschrijft hij een post-apocalyptische wereld, waar 'overleven' belangrijker is geworden dan 'voortgang'. Het is een nummer waarbij de tekst en de melodie subliem samenvallen. Het nummer wordt heel duister, halverwege neemt een wanordelijk orkest de boel over, maar uiteindelijk loopt het goed af, lijkt het. De videoclip erbij is ook indrukwekkend.	
in de les	
1. In hoeverre is het beeld dat Tillman schetst (tekstueel, melodisch, visueel) representatief voor de klimaatverandering zoals die zich nu voltrekt? 2. Naar welke kenmerkende aspecten verwijst Tillman in dit nummer?	
tekst en info	https://genius.com/Father-john-misty-things-it-would-have-been-helpful-to-know-before-the-revolution-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/7iwojpwFRi5x6qhLerUJef?si=046ab49ebd674a6e
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=clsT3dJ60Uk

The 1975 – Love it if we made it (pop, 2018)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
Matthew Healy van The 1975 schreef dit liedje als aanklacht tegen technologische ontwikkelingen van de moderniteit uit het heden. 'Love It If We Made It' is een soort sociale aanklacht tegen de vluchtige aspecten van de moderne samenleving. Het liedje is geschreven met headlines / krantenkoppen.	
in de les	
1. Dit is een fantastisch geschreven tekst. Op de website Genius heeft de band bij elke regel commentaar toegevoegd om uit te leggen waar ze naar verwijzen, zoals naar Trump, naar sociale media, de migratiecrisis met het aangespoelde jongetje Alan Kurdi. Interessant om leerlingen naar referenties te laten zoeken. Hier is veel in te vinden. 2. In hoeverre helpt de toon, melodie en de beelden uit de videoclip bij het overbrengen van de boodschap?	
tekst en info	https://genius.com/14955908
Spotify	https://open.spotify.com/track/6Wmlyn2fx1PKQ0XDpYj4VR?si=5cdddef64cde42c8
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=1W11B7DPegc

Froukje – Groter dan ik (pop, 2020)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
klimaatverandering	
beschrijving	
'Groter dan ik' gaat over de grenzen van de (economische) groei: over de steeds verder uit de hand lopende klimaatproblemen. Froukje schreef dit nummer in 2019 en verwoordt het onverwoordbare: de klimaatcrisis.	
in de les	
Dit nummer kan een mooie aanleiding zijn om het gesprek te voeren met jongeren over de klimaatcrisis. 'Groter dan ik' leent zich ook voor close reading. Het bevat veel verwijzingen naar klimaatverandering en maatschappelijke schade.	
tekst en info	https://genius.com/Froukje-groter-dan-ik-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/2u6twH8SHtv37ctUqQ4iEX?si=2c0cdf0bc0c643af
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=IUGFn7wQSIM

Sam Fender – Seventeen Going Under (rock, 2021)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
verzorgingsstaat	
beschrijving	
In 'Seventeen Going Under' zingt Fender over een moeilijke periode toen hij 17 jaar oud was en zijn moeder afhankelijk werd van een uitkering. In een interview zei hij het volgende over dit nummer: 'Het is volledig autobiografisch. Toen ik 17 was, werd mijn moeder lastiggevallen door het DWP [Department for Work and Pensions]. Ze had last van kwalen en psychische problemen. Maar ze werd drie keer voor de rechter gedaagd om te bewijzen dat ze niet geschikt was om te werken. Dit is een vrouw die 40 jaar van haar leven als verpleegster heeft gewerkt. Ze is geen leugenaar en ze is geen uitkeringsfraudeur. Ze was een hardwerkende, fantastische, empathische, ongelooflijke vrouw. En ze hebben haar door het slijk gehaald en ziek gemaakt. Ik zag hoe de overheid goede, eerlijke mensen uit de arbeidersklasse behandelde die op hun rug lagen. Ze hebben elk vangnet voor mensen in die positie verscheurd. Ik was oud genoeg om te begrijpen wat er aan de hand was, maar ik was niet oud genoeg om er iets aan te kunnen doen.'	
in de les	
Wat vind jij van de verzorgingsstaat/overheidssteun voor hulpbehoevenden? → In combinatie met Harry Jekkers – Brief van een Haagse bijstandsmoeder aan hare majesteit kan dit een mooie discussie over de verzorgingsstaat opleveren. Harry Jekkers zal wat verder van de leerlingen afstaan dan Sam Fender.	
tekst en info	https://genius.com/Sam-fender-seventeen-going-under-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1Dp7ASSZVVOPJ85VdLpjOX?si=ba290dc013294865
YouTube	https://youtu.be/WAifqn2Cvo8?si=LNw1HiiqZNCZT03C

Sef – Kapitaal (hiphop, 2023)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
kapitalisme consumptiemaatschappij	
beschrijving	
Dit nummer bevat maatschappelijk geëngageerde teksten over het kapitalisme en de schreefgroei tussen “haves” en “have-nots”. Sef schrijft veel liedjes over systemen als het kapitalisme, een spel waar iedereen aan meedoet. 'Money money money blijft ons leven domineren', rapt hij.	
in de les	
1. Welke keer- of schaduwzijden omschrijft Sef van de westerse welvaart die in de jaren 1960 inzette? 2. Naar welke historische begrippen verwijst Sef in Kapitaal?	
tekst en info	https://genius.com/Sef-kapitaal-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0AyS2wYV0kHhL5W5uaqVHp?si=367a7bf095d24da8
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=8z9cyM2FSG8

Billie Eilish – What Was I Made For (pop, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
genderrollen	
beschrijving	
In 'What Was I Made For' dat Eilish schreef voor de film <i>Barbie</i> bezingt Billie Eilish subtiel toegewezen maatschappelijke genderrollen. De betekenis van het liedje kan ook gezien worden als metafoor: het liedje kan ook gelezen worden als Barbie's eigen spirituele reis om zichzelf te ontdekken in de echte wereld, waarin ze ontdekt anders te zijn dan haar omgeving haar toeschrijft.	
in de les	
Welke sociaal-maatschappelijke veranderingsprocessen zitten er verstopt in dit nummer?	
tekst en info	https://genius.com/Billie-eilish-what-was-i-made-for-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6wf7Yu7cxBSPrRIWeSeK0Q?si=a885d9484e234e3c
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=cW8VLC9nnTo

Macklemore – Hinds Hall (hiphop, 2024)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	48. De toenemende westerse welvaart die vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw aanleiding gaf tot ingrijpende sociaal-culturele veranderingsprocessen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
genocide studentenprotesten	Israëliisch-Palestijns conflict
beschrijving	
Hinds Hall gaat over de aanval van de staat Israël op Palestijnen in Gaza die begon in oktober 2023. De aanval, die tienduizenden slachtoffers heeft gemaakt, overwegend burgers, is breed gekarakteriseerd als genocidaal. Meer specifiek is het nummer een steunbetuiging aan de studentenbezettingen van universiteiten in 2024 die wereldwijd vorm kregen uit protest tegen de reactie, of het gebrek daaraan, van andere staten op de Israëlische aanval. In 2014 werd Macklemore beschuldigt van antisemitisme. Zie bijvoorbeeld https://edition.cnn.com/2014/05/20/showbiz/macklemore-costume-apology/index.html. Gezien het verleden van de rapper leek het eerder om een zeer ongelukkig (en dom) toeval te gaan. Nadat Hinds Hall online kwam, werd dit voorval opnieuw aangehaald.	
in de les	
1. Wat is de kijk van Macklemore op de situatie in Gaza? 2. Hoever mag het demonstratierecht gaan? 3. Waarom zijn het vaak studenten die protesteren? 4. Het kan interessant zijn om de beschuldiging uit 2014 verder uit te diepen met leerlingen. Welke bewijzen en argumenten dragen beide kanten aan?	
tekst en info	https://genius.com/Macklemore-hinds-hall-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1zOgXnODZUp87lGbF3b8YB?si=074f8c0fc9ac4fe8
YouTube	https://youtu.be/fgDQyFeBBlo?si=GJULXpimANxOmrpw

Digable Planets – Where I'm from (hiphop, 1993)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer (en tv8)	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
In Where I'm From brengen Digable Planets op een positieve en vrolijke toon een hommage aan hun roots. Het is een funky nummer dat woorden geeft aan waar de groep vandaan komt en in welke dynamische cultuur ze groot zijn geworden.	
in de les	
1. Laat leerlingen de origine van deze rappers omschrijven / tien referenties noemen. 2. Laat leerlingen een eigen versie schrijven over hún roots, waarbij ze de stijlfiguur van dit liedje overnemen.	
tekst en info	https://genius.com/Digable-planets-where-im-from-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/1962ZwEY7WNQLcmYFn3eR9?si=75abfc81a85d4313
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=sl-pjb7y3y0

Lange Frans & Baas B – Het land van (hiphop, 2005)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
nationalisme	
beschrijving	
In dit nummer beschrijven de rappers de geschiedenis van Nederland, maatschappelijke problemen en de Nederlandse volksaard. Ondanks alle problemen in het land vertellen de rappers aan het einde dat ze toch van het land houden. In 2019 hebben Lange Frans en Baas B een nieuwe versie van dit nummer opgenomen.	
in de les	
1. Dit nummer is goed te gebruiken in combinatie met Salah Edin – Het Land Van, Opgezwolle – Made in NL en Typhoon – Van de regen naar de zon. Hoe kijken de verschillende artiesten tegen de Nederlandse samenleving aan? Waardoor is het verschil te verklaren? Hoe kijken leerlingen hier tegenaan? 2. Door de versie uit 2005 naast die uit 2019 te leggen kunnen leerlingen oefenen met de historische vaardigheid ‘continuïteit en verandering’.	
tekst en info	https://genius.com/Lange-frans-and-baas-b-het-land-van-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0wMAsL98TGul6eWUEocd1O?si=9b4ad9007f684698
YouTube	https://youtu.be/yayMuZxlttc?si=X21-4S48z1QjrzAG

Salah Edin – Het Land Van (hiphop, 2008)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
integratie	
beschrijving	
Salah Edin's 'Het Land Van' zit boordevol kritiek op de Nederlandse maatschappij en is daarmee een soort tegenhanger van het positief gestemde 'Het land van...' van Lange Frans en Baas B. De video laat zien hoe jongeren vanwege vooroordelen en een slechte behandeling in de maatschappij radicale denkbeelden kunnen krijgen en vervolgens over kunnen gaan tot gewelddadigheden tegen die maatschappij. De videoclip leidde tot kamervragen van de SGP.	
in de les	
Dit nummer is goed te gebruiken in combinatie met Lange Frans en Baas B – Het land van..., Opgezwolle – Made in NL en Typhoon – Van de regen naar de zon. Hoe kijken de verschillende artiesten tegen de Nederlandse samenleving aan? Waardoor is het verschil te verklaren? Hoe kijken leerlingen hier tegenaan?	
tekst en info	https://genius.com/Salah-edin-het-land-van-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/5zp4dyS3HVBF9WjWhdGmuh?si=722931ef38cd457b
YouTube	https://youtu.be/ZPmwoKEPIvM?si=RLMT3ojc4r6toM8p

Opgezwolle – Made in NL (hiphop, 2008)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
In 'Made in NL' rappen Rico en Sticks over wat Nederland voor land is. Er zitten veel ideeën en referenties in. Hoewel het geschreven is in de tijd van de kabinetten Balkenende, blijven veel van de beelden overeind. Dit nummer komt van <i>Eigen Wereld</i> , het laatste Opgezwolle album uit 2008, dat gezien wordt als een van de toonaangevende Nederlandstalige hiphop albums.	
in de les	
Dit nummer is goed te gebruiken in combinatie met Lange Frans en Baas B – Het land van... , Salah Edin – Het Land Van en Typhoon – Van de regen naar de zon . Hoe kijken de verschillende artiesten tegen de Nederlandse samenleving aan? Waardoor is het verschil te verklaren? Hoe kijken leerlingen hier tegenaan?	
tekst en info	https://genius.com/Opgezwolle-made-in-nl-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/02WoKmgmrmHtZwgoUq4WFY?si=8aa60b017f5d4533
YouTube	https://youtu.be/Xy9QmUytdUk?si=egbzVVkAwRrQCUjm

M.I.A. – Borders (pop, 2015)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
grenzen sociale ongelijkheid	
beschrijving	
Met 'Borders' bekritiseert M.I.A. het bestaan van grenzen, zowel tussen landen als tussen mensen. De aanleiding voor dit nummer was de Europese migratiecrisis in 2015. M.I.A. is zelf op tienjarige leeftijd met haar familie gevlucht van Sri Lanka naar Londen. In haar nummers bezingt zij vaak vluchtelingen. Dit nummer viel met name op door de videoclip waarin mensen de pogingen nadoen om van Afrika Europa te bereiken. Deze clip kreeg veel lof en veel kritiek.	
in de les	
Welke kritiek heeft M.I.A. op het Europese migratiebeleid? Hoe zie je dat terug in de tekst en de videoclip?	
tekst en info	https://genius.com/Mia-borders-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/0cVeP9t3QChKYHKNGWfPnD?si=35a4a550e3ba4529
YouTube	https://youtu.be/r-Nw7HbaeWY?si=XgUrLFekaa2b1pc

Dave – Three rivers (hiphop, 2021)

tijdvak	kenmerkend aspect
Tijd van televisie en computer	49. De ontwikkeling van pluriforme en multiculturele samenlevingen.
verschijnsel/ontwikkeling	gebeurtenis/persoon
beschrijving	
In dit liedje onderzoekt de Engelse rapper Dave verschillende tijdsgewrichten en historische gebeurtenissen en patronen, zoals de Windrush-generatie die in de jaren 1980 naar Engeland migreerde vanuit voormalige koloniën, de oorlogen in Oost-Europa eind jaren 1990 en de oorlogen in het Midden-Oosten. Rapper Dave stipt onderwerpen aan als migratie, dictatuur, onrecht en de vraag of de wereld ooit vrede zal bereiken.	
in de les	
Waar staan de drie rivieren symbool voor?	
tekst en info	https://genius.com/Dave-three-rivers-lyrics
Spotify	https://open.spotify.com/track/6IHN6T5ZkPCEKDPZqDKcYw?si=3d8e99e1945a4b65
YouTube	https://www.youtube.com/watch?v=aZHfPt6u90A